

Національна
академія наук України

Інститут
української археографії та джерелознавства
імені М.С.Грушевського

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

Видавництво "Світ"

<http://svit.gov.ua/>

Михайло ГРУШЕВСЬКИЙ

ТВОРИ у 50 томах

Видавнича рада:

Борис ПАТОН — голова
Любомир ВИНАР • Іван ДРАЧ • Аркадій ЖУКОВСЬКИЙ
Володимир ЛИТВИН • Олексій ОНИЩЕНКО
Сергій ПЛОХІЙ • Френк СИСИН • Ярослав ЯЦКІВ

Головна редакційна колегія:

Павло СОХАНЬ — головний редактор
Ярослав ДАШКЕВИЧ — заст. головного редактора
Ігор ГИРИЧ — відповідальний секретар
Сергій БІЛОКІНЬ • Геннадій БОРЯК • Віктор БРЕХУНЕНКО
Галина БУРЛАКА • Василь ДАНИЛЕНКО • Микола ЖУЛИНСЬКИЙ
Олександр КУЧЕРУК • Олександр МАВРІН • Ігор МЕЛЬНИК
Надія МИРОНЕЦЬ • Юрій МИЦИК • Всеволод НАУЛКО
Світлана ПАНЬКОВА • Руслан ПИРИГ • Валерій СМОЛІЙ • Ольга ТОДІЙЧУК
Василь УЛЬЯНОВСЬКИЙ • Ярослав ФЕДУРУК

Михайло ГРУШЕВСЬКИЙ

Том 9

Серія

ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ ТА РОЗВІДКИ
(1917–1923)

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ

MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

ЛЬВІВ
ВИДАВНИЦТВО
«СВІТ»
2009

УДК 94 (477)
ББК 63.3 (4УКР)
Г 91

*Випущено на замовлення Державного
комітету телебачення та радіомовлення України
за програмою "Українська книга"*

*Затверджено Вченою радою
Інституту української археографії та джерелознавства
імені М.С.Грушевського НАН України*

Упорядники: Мирон КАПРАЛЬ, Андрій ФЕЛОНІЮК,
за участю Варвари ШУЛЬГИ

Автори передмови: Мирон КАПРАЛЬ, Андрій ФЕЛОНІЮК

Автори коментарів: Мирон КАПРАЛЬ, Андрій ФЕЛОНІЮК,
Мар'ян МУДРИЙ

І Переклад висловів іншомовного походження: Мирослав ТРОФИМУК

Видавництво "Світ"

<http://svit.gov.ua/>

ISBN 978-966-603-223-5
ISBN 978-966-603-628-8 (т. 9)

- © Інститут української археографії та джерелознавства імені М.С.Грушевського НАН України, 2009
- © Капраль М., Фелонюк А., передмова, 2009
- © Капраль М., Фелонюк А., Мудрий М., коментарі, 2009
- © Видавництво "Світ", дизайн та художнє оформлення, 2009

ПОКАЖЧИК

А

А.Ф. — див. Фелонюк А.
 Абрамович Д.І., вч. 489
 Авсеєнко В., гром. діяч 437
 Австралія 489
 Австрійська Русь — див. Галичина
 Австрія (Австрійська імперія, Австро-Угорська імперія, Австро-Угорщина) 90, 95, 132, 140–141, 148, 204, 234, 238, 321, 327–328, 343, 452–453, 483, 486, 490
 Адагуров В., вч. 526
 Адамович О., вч. 489
 Азія 513, 341
 Азов, м. 253
 Азовське море 274, 358, 366
 Аксельрод П., гром. діяч 172, 185–188, 457–458
 Алексій, дякон 67
 Алепський (Павло архідякон, Халебський) Павло, мандрівник 245, 385, 538–539
 Алешо О., вч. 462, 473, 475
 Алжир 106, 179
 Алісов, гром. діяч 189
 Алкан-баша, військовий 226
 Алфер'єв Іван, окольничий 59
 Альмаса, король камських болгар 527
 Америка ХІІ, ХХІІ, 195, 343
 Амур, р. 358
 Анастасія, дочка Ярослава Мудрого 532
 Апатолія 225
 Англія 177, 447
 Андреян, протопоп 65
 Андріх (Одржих), чеський кн. 338
 Андрієвич Каленик, гетьман 252
 Андрієвський О., вч. 167
 Андрій І, угорський король 532
 Андрій, герой брошури 100, 121, 125–127
 Андрохівич А., вч. 484
 Андрусак М., вч. ХІV, 420, 508, 526
 Анна, дочка Ярослава Мудрого 531
 Анна Іванівна, імператриця 29
 Анна, сестра візантійських імператорів Василя ІІ та Костянтина, VIII, 352, 530–531
 Антоній, св. 68
 Антонович В., вч. X, 89–90, 95–96, 103, 193, 195, 197, 201, 246, 333–334, 436–438, 444, 461, 464, 468, 500, 502, 508, 537–541
 Антонович В., гром. діяч 104
 Антонович Д., вч. ХІХ, 99, 486
 Антонович Євеліна, сестра В.Антоновича 464
 Антонович М., вч. ХVІІ, 462–463, 475
 Алучин Д., вч. 463, 468
 Апанович О., вч. ХV
 Апостол Данило, гетьман 315, 516–518, 525
 Аркуша О., вч. 446
 Артюхов Є., вч. 473
 Архангельська губернія 455
 Архіюка, константинопольський порт 365
 Аскольд, кн. 355
 Астрахань, м. 76, 80
 Атанасій, богослов 220
 Ауерсперг А., австрійський міністр 445

Б

Багалій Д. (Багалей Д.), вч. 255, 434, 468
 Бадовський Ян, шл. 520
 Базель, м. 425
 Бакунін М., гром. діяч 112, 137, 173, 457–458
 Балабани, рід 363, 535
 Балака Д., вч. ХІХ, 491
 Балкани 147, 529
 Балтійське море 391, 409
 Балудянський Михайло, вч. 484
 Бантиш-Каменський Д. (Бангыш-Каменский Д.), вч. 49, 50, 57, 59, 333, 433, 509, 518
 Бар, м. 400
 Барабаш — див. Кобилянський Е.
 Барабаш І., полковник 493
 Барабаш Яків, кошовий отаман 245–247, 375–376, 505
 Барабашева, дружина Якова Барабаша 375, 538
 Барабашенко, козак 374
 Баран А., вч. 484
 Баранович Лазар, архієпископ 30, 421, 428, 512
 Барнінський В., гром. діяч 92, 135, 138, 157, 165, 448, 455, 461
 Барвінський О., гром. діяч 444–445, 448, 461–462, 472, 495
 Барський Петро, друкар VII, 431
 Батий (Бату), хан 282, 359–360, 533
 Батіг, гора 403
 Баторій, король 268–269, 271, 520–521
 Батрак Л., вч. 523
 Батурин, м. 320
 Батюшков К., поет 100
 Бахмат К.П., вч. 471
 Бахчисарай, м. 502, 505
 Бачинський Андрій, єпископ 233, 484
 Бачка, область 472
 Баштовий — див. Левицький І.
 Безбородько Олександр, канцлер 34, 323, 429–430
 Бекрі Аль, арабський мандрівник 529
 Белей І., гром. діяч 146, 156, 165, 171, 193–194, 461
 Бель А., вч. 421
 Б'їлья Россія — див. Білорусія
 Б'їльській у'їздъ 6
 Бельський Федір, кн. 496
 Беньовський Станіслав, каштелян 506
 Бердяєв Сергій, гром. діяч 182
 Бердяєви, родина 182
 Бережани, м. 445
 Березанський повіт 443
 Березській комігат 339
 Березінський, гром. діяч 156
 Березна, м. 513
 Березовський І.П., вч. 539
 Беренштам В., гром. діяч 146, 167
 Берестейське воеводство 292
 Берестейщина 212
 Берестечко, м. 399, 400, 403, 540
 Берестів, с. 532
 Берестя, м. 344, 499
 Беринда Памво, культурний діяч 363, 535

- Берлін (Berlin), м. 87, 89–91, 424–425, 436
 Берн, м. 98, 106
 Бернштайн Е., гром. діяч 86, 172, 435
 Бернштейн М., вч. 494
 Бессарабія 185, 228, 343, 369
 Бецький І., видавець 248, 494
 Белгород, м. 254
 Белінський В., літературний критик 146
 Бельський Йоахим, хроніст 497–499
 Биковський Дмитро, канцелярист 518
 Бірчак (Бірчак) В., педагог ХХ–ХХІІ, 527
 Бідро Я., вч. ХІ–ХІІ
 Біла Русь — див. Білорусія
 Біла Хорватія 421
 Біла Церква (Бѣлая Церьков), м. 15, 63, 215, 366, 382–383, 386, 401, 408
 Білгород, м. 276
 Білецький А., вч. 528
 Білецький П., вч. 490
 Білозерський В., гром. діяч 326, 329, 494
 Білорусія (Біла Русь, Бѣлая Россія, Weissen Reissen) 9, 13, 15, 21, 209, 223, 250, 343, 362, 407, 421, 433, 438, 462, 475, 487, 523, 534
 Білоус І., гром. діяч 143
 Білоус Н., вч. 478
 Біляшівський М., вч. 468
 Блакитний Є., вч. 490
 Бобош Г., вч. 443
 Бобятинський К., вч. 504
 Бовуа Д., вч. 526
 Богданович (Богданов, Самійло) Самійло, військовий суддя 8, 37, 40, 42–43, 71, 76, 80–81, 83–85, 405
 Богун Іван, полковник 400–401, 406, 408, 414
 Богуслав, м. 229, 378
 Богучарський В., вч. 189
 Бодянский О., вч. 38, 503
 Бож (Боз), король 274
 Божидарович Л., гром. діяч 189
 Болгарія 25, 53, 58, 197, 202, 353, 355, 424, 428, 435, 468, 521, 527
 Бонецький А., вч. 498
 Бонч-Осмоловський Г., вч. 473
 Боплан (Beauplan) Гійом Ле Васер де, картограф 224–225, 482
 Борецький Іван (Иов) (Бірецький, з Бірчі), митрополит 317, 363–364, 391, 534–535
 Борис Олександрович, кн. 63, 75
 Борисов Є.І., вч. 460
 Борисов Євген, гром. діяч 164, 167
 Бориспіль, м. 464
 Борковський — див. Кобилянський Е.
 Боровиця, м. 253, 482
 Боршава, р. 339
 Борщак І., вч. 423, 463
 Бохановський І., гром. діяч 452
 Бохня, округ 445
 Брадач Іван, єпископ 484
 Брайчевський М., вч. ХV, 420, 522
 Брацлав, м. 429, 433, 511
 Брацлавська земля 292
 Брацлавське воєводство 19–20, 258, 305, 396, 498
 Брацлавщина 209, 212, 285, 511
 Бреслау — див. Вроцлав
 Брехуненко В., вч. ХІХ, 427, 431, 433, 504, 524
 Брікнер Ф., вч. 468
 Броди, м. 157, 454
 Брок П., вч. 467
 Броневський (Бронський, Філялет Бронський) Мартин (Христофор), культурний діяч 220, 222, 361, 481
 Брусс Поль Луї, гром. діяч 447
 Брюховецький Іван, гетьман 30, 49, 56, 77, 165, 260, 309, 311, 511, 515
 Брянське князівство 287
 Буг, р. 292, 343
 Будапешт (Будинин), м. 87
 Буймер, с. 515
 Буковина (Буковинська Україна) ХVІІІ, 134, 180, 234, 292, 321, 328, 343–344, 447, 472, 474, 483
 Бурлака Г., вч. ІХ–Х
 Буськ, м. 383, 519
 Бут — див. Павлюк Павло
 Бутурлін Василь (Бутурлинь Василь), боярин 10, 13, 36–40, 47–48, 59, 60–62, 64–70, 72, 76, 80, 85, 404–405, 409, 411, 413, 421, 432
 Бутурлін Федір, посол 37
 Бухарест, м. 465
 Буцінський П., вч. 245–247
 Бучач, м. 261
 Бучий (Буцько, Буцький, Бучки) — див. Томаківка
 Бучинський Б., вч. 251, 497–499
 Бучинський М., гром. діяч 87–89, 91–95, 97–98, 104–111, 115, 134, 140, 142, 436–437, 442
 Буша, м. 408

В

- Вагилевич І., вч. 237
 Вакарчук І., вч. 451
 Валахія 287
 Валуєв П., міністр 330
 Валькевич Петро, старшина 518
 Варвара, св. 68
 Варда Фока, візантійський воєначальник 531
 Варшава, м. 87, 90, 371, 376, 386, 389, 416, 453, 455, 505
 Василевський Теофан (Круть Софрон), гром. діяч 163–164
 Василенко М. (Василенко Н.), вч. 34, 334, 430, 494, 514, 518–519
 Василь Іванович, кн. 499
 Василь ІІ, візантійський імператор 531
 Василь Олеськович, кн. 496
 Василь, острозький священик 221–222
 Василько Романович, кн. 360, 533
 Васневська Х., дружина Ф.Вовка 464
 Вахнянин А., гром. діяч 447
 Вев'юрка, с. 477
 Велике князівство Литовське — див. Литва
 Велике князівство Московське — див. Московська держава
 Велике князівство Руське — див. Русь
 Великоморавська держава — див. Моравія
 Великопольща 409; див. також Польща
 Великоросія — див. Росія
 Величко Самійло, літописець 20, 39, 47, 244, 332, 492–493, 503, 511

- Вельяминов Степан, воєначальник 263–264, 516–517
- Венгрія — див. Угорщина
- Венедія (Енетихъ), м. 219, 412
- Вернадський В., вч. 441
- Верстюк В., вч. VI
- Виговський Іван (Выговский Иван, Wychowski), гетьман 15, 20, 30, 36, 38, 43, 45–46, 59–62, 66, 69, 81, 193, 256, 257–259, 307–308, 318, 334, 400, 409, 411, 414–415, 420, 429, 432–433, 504–507, 509–510
- Винар Л., вч. V
- Виноградова П., вч. 429
- Височан Семен, полковник 389
- Витанович І., вч. 443–444
- Витовт — див. Вітовт
- Вишгород, м. 351
- Вишенський Іван, культурний діяч 222
- Вишеслав Володимирович, кн. 531
- Вишневецький Дмитро (Байда), кн. 21, 268–269, 520
- Вишневецький Михайло (Михайло), король 261
- Вишневецький Михайло, кн. 520
- Вишневецький Ярема, кн. 229, 378, 385, 387, 389–390, 394–395, 401
- Вишневецькі, рід 523
- Віареджіо, м. 87
- Відень, м. XII–XIII, XVI, XVIII, XXI, 86–89, 92, 97, 99, 103–104, 107, 111–113, 120–121, 128–129, 131, 133, 141–142, 145–149, 152–153, 160–161, 164–165, 186, 192, 233, 425, 432, 435–436, 440, 442, 447–448, 451, 484
- Візантія 274, 354–355, 530–531
- Військо Запорізьке (Войско Запорожское) 20, 39, 42–43, 46, 49–51, 60, 62–65, 70–72, 74–76, 78–79, 81–84, 393, 405, 412, 482, 505, 534
- Вільно (Вилно), м. 5–6, 14, 218, 480, 504, 508
- Вінниця (Винниция), м. 344, 400
- Вісла, р. 388, 393
- Вітовт (Витовт), великий кн. 250, 285, 287, 496
- Віттельсбах Кароль Філіп, кн. 497
- Вкраїна — див. Україна
- Владимир — див. Володимир Святославович
- Владимирський-Буданов М.Ф., вч. 27, 333, 434
- Владислав IV (Володислав), король 10, 301–303, 305, 372, 382, 389, 420, 492, 500
- Вовк (Волков, Лупулеску, С.-й, Volkov Th.) Федір (Хведір), вч. XVII–XVIII, XX, 20, 98, 132, 139, 141, 149–150, 152, 159, 164, 166–168, 175, 197, 201–202, 438, 449–450, 462–467, 468–473, 475–476
- Вовк Галина, дочка Ф.Вовка 462, 468, 472, 475
- Вовк К., батько Ф.Вовка 450
- Вовк Юрій, син Ф.Вовка 472
- Вовкотруб Ю., вч. 452
- Вовчок Марко (Марковичка), письменниця 137, 262, 447, 514
- Возняк М., вч. 462, 485
- Войско Запорожское — див. Військо Запорізьке
- Войтович Л., вч. 477, 481, 495–497, 523, 531–533
- Волга, р. 354, 359–360
- Вольська Болгарія 359, 531
- Волинська губернія 438, 440, 464
- Волинська держава 276
- Волинська земля 477
- Волинське воєводство 215, 507
- Волинське князівство 287
- Волинь (Вольнь) 5, 9, 14, 97, 209, 211–212, 279–280, 283–285, 290, 292–293, 295, 305, 318, 360–361, 386–387, 389, 393–394, 400, 426, 473, 477–478, 523, 533, 540
- Волк С.С., вч. 441
- Волк-Карачевський В., вч. 262
- Волков В., художник 519
- Волков Ф. — див. Вовк Ф.
- Володимир (Володимир-Волинський), м. 282, 344, 360, 400, 523
- Володимир на Клязьмі (Владімір, Володимир), м. 9, 282–283
- Володимир Ольгердович, кн. 250, 285, 496
- Володимир Святославович (Владимир, Володимир Великий, Володимир Святий), кн. 60, 67, 277, 282, 285, 332–333, 336, 338, 352–357, 530–531
- Володимирщина 420
- Володислав — див. Владислав IV
- Володислав Святий, угорський король 338, 527
- Волоколамський повіт 262, 514
- Волощина 228, 369, 392, 398, 402, 403, 412, 519
- Волховський Фелікс, гром. діяч 129, 146, 447, 451
- Воронежчина 473
- Воронезька губернія 304, 397, 455, 473
- Воронцова М. — див. Ковалевська М.
- Востоков А.Х., вч. 488
- Восточная Европа — див. Східна Європа
- Вроцлав (Бреслау), м. 147
- Врублевський В., вч. 418–419
- Всеволод Ярославович, кн. 531
- Выговский Иван — див. Виговський Іван
- В'ятка, м. 262, 465, 514

Г

- Гадяцький повіт 460
- Гадяч, м. 184, 256, 308, 503, 506, 524
- Галац, м. 465
- Галецький Семен, сотник 518
- Галицька єпархія 210
- Галицька земля 279
- Галицька митрополія 9
- Галицька Русь 113
- Галицьке князівство 279, 522
- Галицько-Волинська держава 9, 282–284, 360, 420, 522
- Галич, м. 139, 279, 282, 360, 393, 426
- Галичина (Австрійська Русь, Австрійська Україна, Галицька Україна, Західна Галичина, Galicia, Wschodnia Galicya) XII, XVIII, 3, 12, 91–94, 106, 111, 113–116, 131–133, 138, 142, 144, 148, 155, 158–159, 161–166, 177, 179–180, 185, 193, 195, 204, 209, 227, 233–234, 236–238, 284, 289–291, 294–295, 318, 320–321, 327–332, 338, 343–344, 360, 362, 369, 383, 389, 391, 394, 409–410, 413, 418, 420, 432, 435–437, 439, 442–446, 448–449, 453, 455–456, 459, 461, 464, 470–474, 483, 485, 526–527, 533; див. також Західна Україна

- Гальковский Н., вч. 514
 Ганкевич В., гром. діяч 133–134
 Гаральд III Суровий, норвезький конунг 532
 Гаркави А.Я., вч. 529
 Гацак В.М., вч. 538
 Гегель Георг Вільгельм Фрідріх, філософ 175
 Гедимін, великий кн. 285, 495
 Гезлев (Козлів), м. 225
 Гейдельберг, м. 87, 90, 97, 425, 436
 Гекель Ернст Генріх, філософ 114, 166
 Гекслі Томас Генрі, вч. 166
 Генік, приятель І.Франка 138
 Генріх (Генрик, Heinpicus), угорський король 338, 527
 Генріх I, французький король 531
 Генуя, м. 466
 Герасимчук В., вч. 13, 258
 Гермайзе О., вч. 418, 495
 Германаріх, остготський король 274, 521
 Германівка, м. 507
 Герпал, р. 339
 Геродот, історик 340, 342, 348, 528–529
 Герцеговина 140, 147
 Герцен О., гром. діяч 108, 112, 137, 195
 Гессен В., вч. 18, 423, 425
 Гетьманщина XV, 13, 14, 33, 34, 56, 57, 130, 263, 264, 269, 311, 313–314, 316, 319, 323, 326, 421, 424, 430, 433, 505, 514–518, 525; див. також Подніпров'я, Україна
 Гирич В., вч. X
 Гирич І., вч. VI, X, XII, XVII, 487
 Гірне, с. 442
 Гладилевич Д., гром. діяч 444
 Гладкий Матвій, полковник 400
 Глинський Богдан, кн. 267, 519
 Глинський Михайло, кн. 251, 497, 499
 Глинські, кн. 288, 290
 Глухів, м. 49, 263, 516–518
 Гнатів Я., вч. 453, 454, 456, 461
 Гнатюк В., вч. 462, 469, 472
 Гогенварт Карл Зигмунд фон, австрійський міністр 174, 448
 Гогенцоллерн Людвік, кн. 497
 Гоголь М., письменник 93
 Гогоцька А., дружина С.Гогоцького 449
 Гогоцький С., вч. 449
 Голіщин Михайло, кн. 517
 Головацький Я., вч. 236
 Головін Михайло, окольничий 40, 72
 Головін (Головин) Федір, військовий 29
 Голтва, р. 254
 Голуб Оліфер, отаман 252, 301, 501
 Голубець М., вч. 488
 Голубев С. (Голубев С.), вч. 10
 Гольшанський Іван, кн. 496
 Гомер, поет 341
 Горак Р., вч. 453–454, 456, 461
 Горбатка, маєтність 499
 Гордієнко Кость, кошовий отаман 314
 Гремикін І., російський міністр 419
 Горинь (Горынь), р. 19–20, 283, 426, 522
 Горовець В., вч. 431, 505–506, 514–518
 Городище — див. Томаківка
 Городок, м. 409
 Горохова діброва, урочище 232, 381
 Горький М., письменник VIII–X
 Грабянка Григорій, літописець 20, 332, 498, 518
 Градовський О., вч. 5
 Гранат І., видавець XIX–XXI, 205, 522–523
 Гранат О., видавець XIX–XXI, 205, 522–523
 Грановський Б., вч. XIX, 491
 Гребінка Є., письменник 130, 325
 Греція 218, 353, 355
 Григорів, с. 454
 Григорій XIII, папа римський 480
 Григорій, переяславський протопоп 65
 Грицак Я., вч. 435, 439–440, 453–454, 456, 458, 461
 Грінченко Б., вч. 118, 455, 514
 Гродненщина 487
 Громницький С., гром. діяч 444
 Грузія 459
 Грунь, с. 515
 Грушевський М., вч., V–XXIII, 55, 77, 83, 86, 128, 153, 250, 251, 255, 258, 333, 353, 418–424, 426–429, 431–432, 435, 442–444, 452, 465–469, 471–472, 474, 476–477, 481–483, 485–488, 490–492, 494–495, 498–504, 508–509, 512, 514, 519–523, 525–537, 539–541
 Грушевський О., вч. X, 419
 Гулак-Артемовський (Гулак) П., письменник 325–326
 Гулевичівна Гальшка, шл. 363, 535
 Гуменюк М., вч. 486
 Гуня Дмитро (Черкашенин), отаман 253–254, 371, 502–503
 Гуржій О.І., вч. XV, 431
 Гуцульщина 133
- ### Г
- Гавронський Ф. — див. Равіта-Гавронський Ф.
 Галаган Пнат, полковник 517
 Галаган Григорій, гром. діяч 438, 464
 Гаштольд Мартин, воєвода 496
 Гданськ (Данціг), м. 370, 391
 Герцберг Едвард Фрідріх, прусський міністр 323, 526
 Голуховський Агенор, намісник 526
 Грац, м. 490
 Гудзяк Б., вч. 523
 Гурка Лукаш, воєвода 477
- ### Д
- Данило Романович, кн. 359–360, 533
 Данилов В., вч. 493–494
 Данилович С., гром. діяч 171
 Данилович Ян, воєвода 368, 537
 Данилюк Йосиф (Осип), гром. діяч 163–164, 166, 456
 Данилюк Олена, дочка Й. Данилюка 456
 Данія 307, 505
 Данков, м. 500
 Дарвін Чарлз Роберт, вч. 108, 114
 Дашів, м. 386
 Дашкевич Я., вч. XV, XXIV, 424–427, 431, 448, 519, 522, 524, 526
 Дашкович-Горбацький В., військовий 497, 498–499
 Дашкович Остафій, черкаський староста 251, 267, 497–500, 519–520
 Дашкович-Горбацькі, рід 498

- Дебогорій-Мокрієвич В., гром. діяч 457, 465
 Дей О.І., вч. 441
 Дейч Л., гром. діяч 172–173, 185–187
 Деметрикієвич В., вч. 468
 Демиденко А.П., вч. V
 Демосфен (Димостен), оратор 220
 Деягівці, с. 457
 Дербент, м. 358
 Деревська земля — див. Древянська земля
 Десна, р. 205, 474
 Децик В., полковник 510–511
 Джанібек-Гірей, хан 501–502
 Джеджалій Філон, полковник 38, 393
 Джерсі-Сігі, м. XXI
 Джигир Охрім, герой брошури 130
 Джулинський, гром. діяч 105
 Джучі, хан 358, 359, 532
 Дзира І., вч. XXI, 491–492
 Дзьобан О.О., вч. 443
 Дзьоба О., вч. XII
 Дзьобан Р., вч. XXI
 Дианин А., вч. 434
 Дідилів, с. 454
 Дідушок П., гром. діяч 86
 Діонісій Раллі (Палеолог), культурний діяч 218, 220–221, 480
 Дмитро, воєвода 359–360
 Дніпро (Дніпр), р. X, 158, 224–225, 228, 230–231, 253, 254, 261, 266, 269, 274, 293, 303–304, 309–310, 336, 340–341, 344, 352, 359–360, 365–366, 369, 371, 378, 380, 384, 393, 398, 475, 510–511, 513, 520, 524
 Дніпровський — див. Томаківка
 Дніпровський лиман 366
 Дністер, р. X, 275, 285, 292, 340
 Добриця, дядько ки. Володимира Святославовича 530
 Добролюбов М., гром. діяч 101, 166
 Добронєга, сестра Ярослава Мудрого 532
 Добруджа, область 202, 473
 Довжицька волость 103
 Дольницький А., гром. діяч 146
 Домбровський О., вч. 522
 Дон, область 109, 342
 Дон, р. 76, 80, 341, 502
 Донець, р. 280
 Дорофій (Дорош), батько Петра Дорошенка 509
 Дорошенко В., вч. X, XIX–XXI, 86, 491
 Дорошенко Григорій, старшина 512
 Дорошенко Д. (Doroshenko D.), вч. VI, XIV, 420, 425, 495, 508, 510, 512–514
 Дорошенко Михайло, гетьман 252, 259, 301, 500–502, 509
 Дорошенко Петро, гетьман XIX, 13, 20, 30, 259–262, 307, 309, 318, 504, 508–511, 513
 Дорошенко Фєдір, старшина 509
 Драгоманов М., гром. діяч XVI–XVII, 86–102, 105–108, 110–120, 127–129, 132–159, 161–166, 168–185, 188–195, 197–198, 202, 330, 435–443, 445–455, 457–462, 464, 466, 468, 537–541
 Драгоманова Л.М. 176, 187–188, 193
 Древянська (Деревська) земля (область) 276, 281–282
 Дрозденко (Дрозд) Василь, полковник 510–511
 Дукор Е.Я., вч. 523
 Дунай, р. 275, 341, 394, 539
 Дунайська Січ 202
 Дьяконов М., вч. XV, 24–25, 27, 53, 58, 424, 427
- Е**
- Еварницький Д. — див. Яворницький Д.
 Європа — див. Європа
 Егер (Ягер) м. 233, 484
 Едигей, емір 250, 496
 Катерина — див. Катерина II
 Еллинек — див. Єллінек Георг
 Ельпідін, гром. діяч 108, 189
 Енгельс Ф., вч. 86, 103, 175, 435, 440, 459
 Енетіхъ — див. Венеція
 Епимахович Петрашка, дворянин 499
 Еркман Еміль, письменник 146, 165
 Еркман-Шатріан — див. Еркман Еміль, Шатріан Александр
 Ернст Ф., вч. 490
 Еспанія — див. Іспанія
 Ефименко А. — див. Єфименко О.
 Ефремов С. — див. Єфремов С.
- Є**
- Євлашевський Казимир, каштелян 506
 Євлашевський Фєдір, мемуарист 332
 Європа (Європа) XIV, 44, 114, 117, 137, 145, 218, 233, 274, 349, 470, 511, 513, 521, 538
 Євфимовський В., вч. 431
 Єгипет 53
 Єлиць, м. 500
 Єлизавета, дочка Ярослава Мудрого 531
 Єлизавета (Єлисавета) Петрівна, імператриця 29, 241, 316
 Єлисаветград, м. 343
 Єллінек (Єллінек, Єлінек) (Jellinek) Георг, вч. 19, 425
 Єремій (Єремійєв) Михайло, гром. діяч VII
 Єфименко О. (Ефименко А.), вч. 26, 265, 333–334, 425, 428
 Єфименко П., вч. 473
 Єфремов С. (Ефремов С.), вч. IX–X, XX, 189, 334
- Ж**
- Жданович Антон, полковник 416
 Желєхівський Є., гром. діяч 89
 Желябов А., гром. діяч 141, 451
 Женева (Geneve), м. 98, 105–106, 132, 141–142, 148–150, 152, 154, 163, 165–166, 168–170, 172, 176–180, 183–185, 188, 190–192, 197, 202, 440–441, 450, 452, 455, 458–461, 464–467, 470
 Жешув, м. 443
 Житецький І., вч. 495
 Житецький (Житецкий) П., гром. діяч 90, 119, 142, 438, 456, 495
 Житомир, м. 266, 452
 Житомирський повіт 426
 Жлобин, м. 462, 475
 Жмайло Марко, гетьман 252, 501
 Жовнин, місцевість 253–254
 Жовті Води, р. XVIII, 229–231, 377–378, 381, 482
 Жорес Жан, соціаліст 198

Жуковський М., гром. діяч 100, 150, 172, 185–186
 Жулкевський Станіслава, коронний гетьман 482
 Жураковський Василь, осавул 518
 Жученко М., меценат 444

З

Забайкалля 457
 Забіла Данило, старшина 518
 Заблудів, м. 239, 487
 Заболотів, м. 389
 Забуський, козак 395
 Завадський В., вч. X
 Заверющенко Н.С., вч. 460
 Задніпров'я 209, 304; див. також Гетьманщина, Лівобережна Україна
 Заїкин В., вч. XIV, 420
 Зайцев, гром. діяч 189
 Закавказзя 358, 532
 Закарпаття (Закарпатська Русь, Закарпатська Україна, Країна, Подкарпатська Русь) 292, 338–339, 447, 484, 527
 Закаринський К., гром. діяч 89
 Заклинський Л., гром. діяч 89, 134, 143, 156
 Закомор'я, с. 454
 Залізняк Максим, отаман XIV, 123, 422, 424
 Замойський Ян, канцлер 476
 Замойські, рід 481
 Замостя, м. 386, 390–391, 393
 Запаско Я.П. вч. 487–488
 Запоріжжя (Запорізька Січ, Запорозьке Військо, Низ) 5, 22, 34, 36, 41, 53, 59, 66, 80, 85, 109, 191, 198, 224, 227–229, 231, 245, 247, 253, 261, 266–267, 270, 272–273, 296, 298, 303–304, 307, 309, 318, 362, 364, 366–369, 371–372, 377–378, 380, 383, 483, 492, 501–502, 509, 520, 524, 536
 Заруба В., вч. 423
 Засенко О.Є., вч. 441
 Заславський Владислав Домінік, кн. 386–388
 Заславські, рід 481
 Засулич В., гром. діяч 178, 187
 Західна Галичина — див. Галичина
 Західна Європа 117, 292, 421, 468, 474
 Західна Україна (Австрійська) 12–13, 109, 209, 211, 213, 233, 235, 283–284, 286, 290, 292–293, 297–298, 303, 317–318, 320, 324, 327, 360, 416, 421, 483, 510; див. також Галичина
 Збараж, м. 394, 396, 445
 Зборів, м. 63, 396
 Звенигородщина 100
 Земляницький комітат 339
 Зизаній (Зизаній-Тустанівський) Лаврентій, культурний діяч 363, 534
 Зизаній Стефан, культурний діяч 535
 Зібер М. (Зібер Н.), гром. діяч XVI, 88, 96–99, 102–103, 106, 111, 119–120, 132, 139, 141, 147, 150, 166, 174, 440, 449, 466
 Зінківський повіт 458
 Златоуст Іван, богослов 219
 Злупко С.М., вч. 441, 444
 Золотарев Д., вч. 462, 473
 Золотаренко Василь, наказний гетьман 407
 Золотаренко Іван, полковник 13, 44, 421
 Золочів, м. 362, 454

Золочів, округ 454
 Золочівський район 486
 Золя Е., письменник 165
 Зубрицький Д., вч. 421

І

Ібн Русте, арабський мандрівник 350, 529
 Ібн Якуб Ібрагім, арабський мандрівник 350, 529–530
 Ібн-Фадлан Ахмед, арабський мандрівник 527
 Івакін Г., вч. 495
 Іван (Іоанн) III, великий кн. 15
 Іваненко О.А., вч. 437
 Іванов Алмазов (Алмаз, Іван), думний дяк 40–41, 72
 Іваново, м. 425
 Івано-Франківськ (Станіславів), м. 89, 134, 436
 Ігнат'єв М., російський міністр 189
 Ізяслав Володимирович, кн. 531
 Іларіон, митрополит 356–357, 489, 532
 Ілляш, старшина 230, 378
 Іловайський Д., вч. 498
 Інггерда, дочка шведського короля Олафа Штуконунга 531
 Інлендер Л., гром. діяч 455
 Ірландія 177
 Ісаєвич Я.Д., вч. 451, 488–489, 523
 Іскоростень, м. 530
 Іслам-Гірей, хан 376, 500
 Іспанія (Еспанія) 224
 Італія 87, 107, 218, 432, 466

Й

Йоаким, патріарх 523
 Йона, чудотворець 66
 Йордан, історик 275
 Йосиф II, імператор 233–234, 237, 321, 483

К

Кабин Петро, гром. діяч 178
 Каблиць-Юзов Й., гром. діяч 143
 Кавказ 342–343, 354
 Кавказькі гори 344
 Каганов І., вч. 487
 Казань, м. VIII, X, XIV, XX–XXI, 16, 76, 80, 419, 422–423, 432, 491
 Казимир Відновник, король 532
 Казимир III (Великий), король 9, 284, 289
 Казимир Ягайлович, великий кн. 250, 287, 496
 Калинович І., вч. 86
 Калиновський Мартин, польний гетьман 230–232, 378, 380–381, 399–400, 402, 403, 483
 Калка, р. 358, 532–533
 Калущина 389
 Кальницький полк 511
 Кам'янець-Подільський (Камінець, Кам'янець), м. VI, XII, 220, 344, 366, 381, 426, 480, 519
 Кам'янка-Струмилівський повіт 454
 Камінний Затон, фортеця 378
 Камчатка 328
 Канберра, м. 489
 Канів, м. 229, 251, 266, 366, 378, 483, 500, 511, 513
 Канівське староство 499
 Кантимир, ногайський воєначальник 502

- Канчалаба О., вч. XXII
 Капіца Л., вч. 473
 Капніст Василь, гром. діяч 526
 Капрал М. (М.К.), вч. XVI, XXIII–XXIV, 419, 421–422, 430, 435, 485, 486, 490, 493, 495, 503, 521, 523, 526
 Кара, р. 457
 Каратаєв І. (Каратаєв І.), вч. 239, 487
 Каринский Н.М., вч. 488
 Карл X Густав, шведський король 409, 504–505
 Карлати 133, 158, 328, 338, 343–344, 354, 432, 463, 472–473
 Карлинська О., вч. XIX, 491
 Каршов Г.Ф., вч. 6, 8, 46, 244, 421, 425, 492
 Картре Антуан Дезіре, політик 180
 Каспійське море 358
 Катерина (Екатерина) II, імператриця 29, 34, 50, 57, 130, 193, 214, 316, 320, 322, 429–430, 434
 Катеринослав, м. 343
 Кауфман І.М., вч. XIX, XXI
 Кафа, м. 366
 Качала Степан (Стефан), гром. діяч 118, 444–445, 455
 Квітка-Основ'яненко Г., письменник 325–326, 494
 Кемпа Т. (Кетра Т.), вч. 476, 478–479, 533
 Кернов, м. 496
 Кивлицький Є., гром. діяч 494
 Киевский С., вч. 102
 Кизеветтер О., вч. 189
 Київ (Київъ) V, 3, 4, 9–12, 37–38, 47, 60, 68, 77, 87–89, 91–92, 95, 100–101, 103, 106, 116, 120, 122, 128, 129, 133–134, 140, 147–148, 150, 156, 173, 180, 183, 194, 197, 215, 239, 240, 248–250, 266, 273, 276, 277–284, 294, 306, 309, 317, 336, 343–344, 351–354, 355–357, 359–360, 362–363, 367, 382, 391, 393, 406, 407, 417, 421, 429–430, 432–433, 435–436, 441, 460, 464–465, 467, 475, 487–489, 493–494, 496, 519, 523, 530–536
 Київська губернія 343, 396, 438, 452, 464
 Київська держава 213, 276–278, 282, 343, 354–357, 522
 Київська земля 250, 285, 292, 522
 Київська митрополія 9, 11–13, 420, 429
 Київська Русь 333, 531
 Київське воеводство 258, 305, 386, 392, 396, 402, 426, 477, 498–499
 Київське князівство 250, 284–285, 287, 496
 Київський повіт 498
 Київщина 197, 209, 212, 340, 344, 360, 393, 473, 498, 502, 507, 511, 522
 Кикін Василь, московський посол 43–44, 432
 Кипріян, архidiaкон 219–220, 480
 Кирило I, митрополит 532
 Кирило, філософ 530
 Кирпич Іван, полковник 518
 Кисіль Адам, київський воевода 386, 388, 392–395, 401
 Кистяківський Б., вч. 189, 192
 Кистяківський О. (Кистяковский А.), вч. 87, 429, 456, 465, 525
 Кишка Ян, шл. 214, 477
 Кіраль С.С., вч. 443
 Кістка В., гром. діяч 128
 Кішка Самійло, гетьман 225
 Клеменц Д., гром. діяч 457
 Клименко П.В., вч. 488
 Клирик Острозький, культурний діяч 220, 222
 Ключевський В., вч. 429
 Книш Я., вч. 522
 Князі Байраки, урочище 231, 379
 Коблянянський Еразм (Борковський, Котурницький, Барабаш, Michałko), гром. діяч 155–158, 162–163, 165, 453
 Кобрин, м. 287
 Ковалевська (Воронцова) М., гром. діяч, дружина М.Ковалевського 167, 460
 Ковалевська Ганна, дочка М.Ковалевського 461
 Ковалевський А., вч. 527
 Ковалевський Максим, вч. 471, 473–474
 Ковалевський Микола, гром. діяч 141, 192, 460–461
 Коваленко Г.М., вч. 504
 Коваленко О., вч. 514
 Ковачен Янко, друкар 121, 128, 148
 Когут З. (Kohut Z.), вч. 434
 Когут Л., вч. 439
 Кодак, фортеця 231, 303, 371–372, 380
 Козель Н., вч. XIX, 491
 Козирев О.С., вч. 450
 Кокорудз І., гром. діяч 454
 Колесник М., вч. 494
 Колодзєйчик Д., вч. XIX, 509
 Коломак, р. 517
 Коломан, угорський король 338
 Коломиєць Ананія, козак 465
 Коломийський округ 438
 Коломия, м. 471
 Конашевич-Сагайдачний — див. Сагайдачний Петро
 Кондратович Ф. — див. Вовк Ф.
 Кондрашенко М., вч. 473
 Конєцпольський Олександр, коронний хорунжий 305, 386–388, 493
 Конєцпольський Станіслав, коронний гетьман 537
 Кониський Георгій, архієпископ 503
 Кониський О., письменник 137, 444, 461
 Конка, р. 366
 Конотоп, м. 308
 Конотопський повіт 457
 Константинів, м. 393
 Константинополь — див. Царгород
 Константинопольський патріархат 421
 Конша (Конча) Богдан, гетьман 501
 Копач І., гром. діяч XXII, 528, 530, 532, 534–536
 Копнаєнко О., вч. 431
 Копистенський (Копистинський, Копистянський) Захарія, культурний діяч 220, 317, 363, 391, 534
 Копистенський Михайло, єпископ 534
 Копиця Д.Д., вч. 418
 Кордт В., вч. 504
 Корєцький Петро, полковник 518
 Корибут, кн. 498
 Коркунов М. (Коркунов Н.), вч. 25, 53, 58, 427–428, 434
 Корнійчук Л.Я., вч. 441

- Коровинці, с. 515
 Короленко В., письменник 197
 Корона Польська — див. Польща
 Короткий В. А., вч. 418
 Корсаков Д., вч. XX, 491
 Корсун О., письменник 244, 492–493
 Корсунське староство 368, 371
 Корсунь, м. XVIII, 44, 229, 231, 352, 377–378, 381, 400–401, 482, 505
 Корш В. Ф., гром. діяч 437
 Корш Ф., вч. 419, 474
 Косач Ольга, сестра М. Драгоманова 87, 161, 164
 Косик В., вч. 482
 Косинський Криштоф, отаман 297, 305
 Косів Сильвестр, митрополит 10, 392
 Костка Анна, дружина кн. Олександра Острозького 481
 Костомаров М., вч. X–XI, 20, 39, 41, 47, 94–95, 109, 136, 171, 244–245, 247, 262, 265, 326, 329, 333–334, 426, 492, 494, 514, 518
 Костяна могила, місцевість 386
 Костянтин (Константин) VII Багрянородний (Порфирородний, Великий), візантійський імператор 350, 392, 530
 Костянтин VIII, візантійський імператор 531
 Костянтин IX Мономах, візантійський імператор 531
 Котельва, м. 511
 Котляревський І., письменник 325
 Котлярчук А., вч. 504
 Котузів, с. 443
 Котурницький Е. — див. Кобилянський Е.
 Котян, хан 358
 Кохановський, гром. діяч 187
 Коцовський, гром. діяч 194
 Коцюбинський М., письменник IX, 447
 Кошут Лайош, політик 108
 Кравченко В., вч. 425, 432–433
 Кравченко Є., вч. 486
 Кравчинський С., гром. діяч 447
 Країна — див. Закарпаття
 Краків, м. 273, 393, 453, 455, 481
 Красне, м. 400
 Красний Колядин, с. 457
 Кривецький І., вч. 486, 512
 Крехотень В., вч. 525, 539
 Кременчук, м. 254
 Криве, с. 436
 Кривоніс Максим, полковник 91, 387, 539
 Криворівня, с. 417, 432
 Кривуля, отаман 378
 Крижановський Б., вч. 473
 Крикун М., вч. 524–525
 Крилов І., поет 110
 Крим (Кримська орда, Кримське ханство, Крым) 22, 48, 76, 80, 98, 227, 251–252, 256, 259, 264, 268, 287, 301, 303, 342, 352, 368, 376, 412, 500, 502, 505, 509, 510–511, 519, 530, 538
 Кримський А., вч. X, 474
 Криницький Макарій, монах 38
 Крип'якевич І. (Петрович І.), вч. 273, 419, 508, 520–521
 Кричев, м. 251, 499
 Кричевський Василь, графік 487, 490
 Кричевський Михайло 230, 374, 378–379, 483
 Криштофенко Кирило, сотник 518
 Криштофович М., вч. 468
 Кроль П., вч. 506–508
 Кропоткін П., гром. діяч 459
 Кросно, м. 539
 Круглашов А., вч. 435, 438, 452, 458, 460
 Крузо Робінзон, герой повісті 191
 Крупницький Б., вч. 525
 Крутікова Н., вч. IX–X
 Круть Софрон — див. Василевський Теофан
 Крушельницький А., гром. діяч XVIII, XX–XXII, 476, 481–482, 528, 530, 532–536
 Крыловський А., вч. 523
 Крячківка, с. 462
 Кубань 109, 343, 463, 473
 Кудашов, кн. 100
 Кузеля З., вч. 462, 472
 Кузицин В. І., вч. 437
 Кузів В., гром. діяч XII, XVII
 Кузьма ("Кузька") — див. Ляхоцький А.
 Кукольник В., вч. 484
 Кулаковський П., вч. 507
 Кулина Ольга, вч. 485
 Куліш (Кулиш) П., гром. діяч 46–47, 88, 92, 95, 326, 329, 433, 494, 537, 540
 Кульчицька О., графік 490
 Кулябко-Корецький М., гром. діяч 441
 Кумейки, с. 253, 371, 483
 Куник А., вч. 529
 Купчинський О., вч. 420
 Курбський Андрій, кн. 216, 220, 295, 479
 Курилишин К., вч. XXIV
 Куропатницький А., геральдист 498
 Курська губернія 304, 397, 473
 Куртєв — див. Ляхотський А. 149
 Курщина 473
 Кухар Р., вч. 447
 Куций І., вч. 446
- Л
- Лавель Е., гром. діяч 166
 Лаврівський (Лавровський) Ю., гром. діяч 445
 Лавров П., гром. діяч 103, 108, 171, 173, 188, 190, 440–441
 Лагутенко О., вч. 487, 490
 Ладжин, м. 403
 Ладыженко К., вч. 489
 Лазаревський О. (Лазаревський А.), вч. 265, 434, 514, 518
 Лазовський Теодозій, єпископ 219
 Лакієр (Лякієр) О., вч. 5–6
 Ласаль Фердинанд, філософ 117, 128
 Лашкевич О., гром. діяч 494
 Лашченко Р., вч. 427
 Лебедєв М., вч. 473
 Лебединцев Т., вч. 494
 Лебедянь, м. 500
 Лев Данилович, кн. 338, 522
 Лев Мудрий, хроніст 350
 Левицький (Баштовий) І. О., вч. X, 484
 Левицький В., гром. діяч 146
 Левицький Григорій, гравер 241, 489
 Левицький І. — див. Нечуй-Левицький І.
 Левицький Йосиф, гром. діяч 236, 485
 Левицький К., гром. діяч 465
 Левицький Михайло, митрополит 235, 485

- Левицький О., вч. 164, 419
 Лемківщина 470, 472
 Леонтович Ф., вч. 333
 Леп'яко С., вч. 478, 519, 521
 Лесевич В., філософ 141
 Летурио Ш., вч. 467
 Лещинський Ян, воєвода 506
 Лизогуб Єфим, полковник 515
 Лизогуб Яків, генеральний бунчужний 513, 518
 Линчай Федір (Федько, Феодор), отаман 246–247, 493
 Липинський В. (Lipiński W.), вч. 258, 334, 431, 483
 Липівка, с. 445
 Липськ — див. Ляйпціг
 Липський — див. Подолінський С.
 Лисенко М., композитор 142, 149, 438
 Лисенко О.В., вч. 451
 Лисенко О.Я., вч. 441
 Лисовой Н.Н., вч. 488
 Лисяк-Рудницький І., вч. 451, 458
 Лисянка, м. 511
 Литва (Велике князівство Литовське) 14, 44, 62, 209, 213–214, 250–251, 257, 267–268, 284, 286–293, 361, 401, 409, 419, 426, 430, 455, 477, 499–500, 523
 Литвин М., вч. 523
 Литвинова Т.Ф., вч. 434
 Литвинович Р., гром. діяч 145, 451
 Литовська митрополія 9
 Лівобережна Україна (Лівобережжя, Лівобережна Гетьманщина) 254, 259–261, 318, 320, 323, 325, 304, 309–310, 326, 429, 434, 510–513; див. також Задніпров'я, Україна
 Лівонія 44
 Лімановський Б. (Limanowski B.), гром. діяч 156, 163–164, 166, 455–456
 Ліндфорси, родина 89, 436
 Лобон О., гром. діяч 106, 110, 442
 Лобода Григорій, гетьман 297
 Логвин Г.Н., вч. 487
 Лодій П., вч. 484
 Лозанна, м. 424
 Лозинський І., вч. 236, 485
 Лозинський М., гром. діяч 435, 439
 Лозка Стефан, мозирський маршалок 363, 535
 Лоначевський О., гром. діяч 90
 Лондон, м. 103, 129, 141, 148–149, 180, 192, 441, 447, 457, 459
 Лопухін Ларіон, думний дяк 59, 404
 Лопухін Олексій, чиновник 204, 473
 Лорис-Меліков М., російський міністр 167, 173, 456
 Лотоцький О., вч. X
 Лубенський полк 434, 515
 Лубенщина 229, 378
 Лубни, м. 254, 371, 503
 Лукаріс Кирило, патріарх 218
 Лукьянов П., вїйт 6
 Лупул Василь, молдавський господар 398–399, 403
 Лупулеску — див. Вовк Ф.
 Луцик І., гром. діяч 456
 Луцьк, м. 282
 Луцька єпископія 420
 Лучаковський К., гром. діяч XX–XXI, 528
 Лучкай Михайло, вч. 236, 485
 Львів, м. XXI, 88–89, 92, 97, 104, 111, 113, 115, 127–128, 134, 143, 145, 149, 153, 155–156, 158, 160–161, 163, 166, 170–171, 173, 184, 195, 204, 233, 237, 248, 291, 317, 343, 361, 363, 386, 389, 390, 393, 409, 417, 421–422, 426, 432, 438, 439–440, 442, 444, 448, 451, 453–456, 461, 470–471, 486, 489, 491, 522–523, 539
 Львівська єпископія 420
 Львівська земля 12
 Львівська область 486, 531
 Львівське королівство 522
 Львівщина 442, 454
 Любарт Гедимінович, кн. 284–285
 Любатович О., гром. діяч 183, 439
 Любич, м. 515
 Люблін, м. 393
 Люблінська губернія 390
 Любомирський Єжи, польний гетьман 510
 Любомирські, рід 481
 Любченко В.Б., вч. 451
 Ляйпціг (Липськ), м. 87
 Лякієр О. — див. Лакієр О.
 Ляницькоронський Предслав, воєвода 498
 Лятос Ян, філософ 220
 Ляхія — див. Польща
 Ляхоцький А., (Кузьма, "Кузька", Куртієв), гром. діяч 149, 166, 173, 176, 179, 184, 197, 452
 Ляхоцький В., вч. 495
- М**
- М.Г. — див. Грушевський М.
 М.Д. — див. Драгоманов М.
 М.К. — див. Капраль М.
 М.М. — див. Мудрий М.
 Маврикій, так зв., хроніст 276
 Маврикій, хроніст 350, 529
 Магомет IV, султан 261
 Магомет, кримський претендент 252
 Магочій П.Р. (Magocsi P.R.), вч. 446
 Мазепа Іван, гетьман 29–30, 32, 49–50, 193, 240, 263, 313–315, 319, 323, 334, 433, 515, 525, 540
 Майборода Р., вч. XXI, 418–419, 491
 Майнов В., вч. 103
 Майхер В., вч. 495
 Макарій, патріарх 40, 538
 Макарчук С., вч. 446
 Маковей О., вч. 485
 Максимович Г.А., вч. 434
 Максимович М., вч. 95, 239, 248, 487, 493–494
 Маленко Л.М., вч. 483
 Малон (Мальон, Malon) Бенуа, гром. діяч 127, 197–198, 447
 Малопольща 477; див. також Польща
 Малоросія (Мала Росія, Мала Русь, Малоросія, Юго-Западный край, Руссия Мунгор) XIV, 5, 7, 9–13, 15, 18, 23, 25–27, 29, 31, 33–34, 39, 47, 50–53, 60–61, 70, 76–77, 80, 95, 99, 198, 263, 343, 420, 463; див. також Україна
 Мальований В.Г., гром. діяч 139, 141, 167, 449, 458, 460

- Мальшинський А., гром. діяч 188, 459–460
 Малошицький (Суразський) Василь, культурний діяч 480
 Мандичевський І., гром. діяч 89, 146, 155–158, 453
 Манзенко П. Т., вч 439
 Манувріє (Manouvrier) Л., вч. 202, 463, 467
 Маріуполь, м. 358
 Марія Ілічна, цариця 67
 Марія Тереза, імператриця 233, 237, 321, 483
 Маркевич (Маркович) М., вч. 72, 245, 247, 333, 498, 518
 Маркович Андрій, полковник 517
 Маркович Панас, гром. діяч 326
 Маркович Светозар, серб 112
 Маркович Я., вч. 518
 Маркович Яків, шл. 515
 Марковичі, шл. 325
 Марковичка — див. Вовчок Марко
 Маркс К., вч. 86, 97, 99, 102–103, 105, 107–108, 117, 119, 142, 147, 174–175, 435, 440, 459
 Мармароський комітат (Мармарош) 321, 339
 Марсель, м. 179
 Мартоси, шл. 325
 Масарик Т., вч. IX
 Маслів Став, урочище 507
 Маслюк В., вч. 525
 Масляк В., вч. 461
 Матвеев А., посол 8
 Матяш І., вч. XI, XVI
 Махновець Л., вч. 530, 533
 Мацьковський Бернад, єпископ 479
 Маціні Дж., громад. діяч 108
 Меандр, історик 529
 Мегмет-Гірей IV, хан 510
 Мезенцев Н. В., міністр 178
 Мелецький К., вч. 502
 Мельгунов С. П., вч. X, 423, 429
 Мельник К., вч. 500, 502
 Мельник Л. Г., вч. 432, 434, 515
 Мельников Е. І., вч. 488
 Мельниченко В., вч. V, IX, XX, 432
 Мена, м. 513
 Менгі-Гірей, хан 266, 519
 Менгу (Менке, Мунке), хан 359, 533
 Мендельсон С., гром. діяч 190
 Менська губернія 416
 Меншиков Г., російський діяч 265
 Метлинский А., вч. 540
 Мечников І., вч. 98, 471
 Мигалевський К., полковник 511
 Микешин Михайло, скульптор 536
 Никитин Ріг, місцевість 247
 Никитюк В., вч. 454
 Микола II, імператор 431
 Міллер (Міллер) А. І., вч. 446–447, 449, 457
 Милорадович Г., вч. 444, 514
 Милорадович (Скоропадська) Єлизавета, громадський діяч 444
 Милорадович Лев, шл. 444
 Милорадович М., полковник 517
 Миргородський полк 124, 512
 Мирний Панас, письменник 152, 168
 Мирон — див. Франко І.
 Михайлівка, с. 515
 Михайло — див. Вишневецький Михайло
 Михайло Олександрович, кн. 250, 495–496
 Михайло Федорович, цар 75, 79
 Михайлович Тимотей, помічник друкаря 221, 480
 Михальчук К., вч. 419
 Мицик Ю., вч. 426, 500–502
 Мицько І., вч. 479, 480, 481, 533, 534, 535
 Мишко Д. І., вч. 502
 Мізевна, порт 365
 Мізин, с. 205, 463, 470, 473–474
 Міллер О., автор спогадів 102
 Міль (Міль) Дж., вч. 117
 Мірчук І., вч. XV
 Міщук Р. С., вч. 437, 451
 Міяковський В., вч. 508
 Многогірський Дем'ян, гетьман 49, 260, 309, 512
 Могила Петро, господар 302
 Могила Петро, митрополит 10, 240, 317, 420, 489
 Могилівська єпископія 421
 Могилянський А., поет 238, 486
 Могилянський І., гром. діяч 235, 485
 Могилянський М., вч. 472
 Модест, вч. 495
 Модзалевський (Модзалевський) В., вч. 265, 419, 489, 509, 515–518
 Мозер М., вч. 484
 Мозир, м. 344
 Мойсей, бібл. 392, 412
 Молдавія (Молдова) 287–288, 290–292, 301, 305, 321, 438
 Молочна, р. 366
 Моммзен (Момсен, Mommsen) Т., вч. 89, 437
 Монако, м. 467
 Монастирськ, м. 438
 Монахів — див. Мюнхен
 Монголія 532
 Мономах Володимир, кн. 282
 Монпельє, м. 99, 104–106, 166, 176–177, 179, 183–184, 440,
 Моравія (Великоморавська держава, Морава) 338, 360
 Мордовець (Мордовцев) Д., літератор 136–137
 Морозов О., вч. 421
 Мортільє А., вч. 470
 Мортільє (Мортіле, Mortillet) Г., вч. 103, 202–203, 467, 470
 Мосенкіс Ю., вч. 528
 Москва, м. V, XIX, 3, 8–9, 16, 25, 35, 41, 47–48, 64, 83, 85, 186, 239, 253, 262, 343, 418–421, 424, 428, 432, 439, 447, 471, 473, 487, 500, 508, 510, 514, 517
 Московська держава (Москва, Московія, Московське Велике князівство, Московщина, Московське царство) X, XIV, 7, 11, 13–15, 17–19, 22–24, 26, 28, 32, 35–38, 40–48, 51–56, 58, 65, 78, 109, 117, 250–251, 256–257, 259–260, 287, 290, 292, 301–302, 305–310, 311, 313, 317, 398, 403–412, 415, 422, 430, 499–500, 504–505, 507, 510, 511, 519, 525; див. також Росія
 Мосхопуло (Мосхопул) Еммануїл, культурний діяч 218, 480
 Мотовило, культурний діяч 216, 220, 479
 Мочульський М., вч. XXI, 419
 Мстислав Глібович, кн. 533

- Мстислав, кн. київський 358
 Мстислав, м. 499
 Мстислав Мономахович, кн. 280–281
 Мстислав Романович, кн. 533
 Мстислав Удатний, кн. 358
 Мстиславська єпископія 420
 Мудрий М. (М.М.), вч. XXIII, 443, 446, 448, 462
 Мудрий Ярослав (Ярослав), кн. 277, 354–357, 531
 Мужиловський С., посол 332
 Мукачеве (Мункач), м. 156, 233, 484
 Мукачівська єпархія 233, 484
 Муктадир, халіф 527
 Мункач — див. Мукачеве
 Муравйов М., військовий VI
 Муркос Г., вч. 539
 Мухамед-Ірей III, кримський претендент 501–502
 Мюнхен (Монахів), м. 97, 112
 Мякотин В., вч. 17, 25, 46, 54, 58, 334, 424–425, 427–428, 434
- ### Н
- Навроцький В., гром. діяч 89, 113, 115, 132, 134, 157, 168, 443–444, 449, 461
 Нагірний В., гром. діяч 105, 107, 111, 442–443
 Наливайко Д., священник 220, 421, 480
 Наливайко С., гетьман 297, 478
 Наполсон III, імператор 110
 Нарбут Георгій, маляр 490
 Нарольський А., гром. діяч 194, 461
 Нарський І.В., вч. 425
 Натальїн (Наталин, Наталін) Д., шл. 34, 52, 430
 Науако В., вч. XVIII, 463, 467–469, 471
 Науменко В., вч. 419, 494
 Наумович І., гром. діяч 100, 194, 461
 Неаполь, м. 87, 466
 Нелюбович-Тукальський Йосиф, митрополит 421
 Немирич Юрій, шл. 257, 506–507
 Немирів, м. 387
 Немирович Андрій, воєвода 500
 Немировский Е.Л., вч. 488
 Нерода Яків (Бородавка), гетьман 501
 Нестор, літописець 350
 Нечасв Птирим, митрополит 488
 Нечаев С., гром. діяч 108, 129, 137
 Нечай Данило, полковник 399
 Нечай Іван, полковник 400, 414
 Нечиталок М.Ф., вч. 494
 Нечуй-Левицький (Левицький) І., письменник 88, 159, 353, 530
 Немац, р. 13
 Ніз — див. Запоріжжя
 Никитин Рог (Никитинская сеч), місцевість 245–246
 Никифор, екзарх 215, 478
 Никифор протосинкел 218
 Николаевский Б., вч. 459
 Никольский Н.М., вч. 429
 Ніжин, м. 37, 344, 429, 433, 501, 512
 Ніколаєв В., архітектор 536
 Німеччина 90, 93, 125
 Новаківський В., вч. XIII
 Новацький Р., вч. XI
 Новгород, м. 198, 240, 282, 352, 488, 530
 Новгород-Сіверський, м. 512
 Новицький І.П., вч. 493
 Новосілки Лісні, с. 486
 Нольде Б. (Nolde Boris), вч. XIV–XV, 17–20, 24, 26, 27, 32, 45, 47, 55, 420, 422–425, 433
 Норвегія 532
 Носов (Носів) А., вч. 462, 473
 Нудьга Г., вч. 538
 Нью-Джерсі, штат XVIII
 Нью-Йорк, м. 475, XII
- ### О
- Обидовський І., козацький діяч 515
 Овруцький повіт 426
 Оглоблин О., вч. 424, 525–526, 540
 Огоновський О., вч. 145, 152, 156, 444, 455
 Одарченко П., вч. 494
 Одеса, м. 87, 100, 129, 139, 141, 343, 428, 442, 447, 449, 460, 465
 Озак, с. 515
 Окіншевич Лев, вч. 431
 Окольський Ш., хроніст 253, 498, 502
 Окуневський Т., гром. діяч 192
 Окуневський Я., гром. діяч 141
 Олег, кн. 332
 Олександр — див. Омелько Володимирович
 Олександр Глібович, кн. 533
 Олександр II, імператор 175, 177–178, 446, 452, 456
 Олександр III, імператор 460
 Олександр, великий кн. 499
 Олексій Михайлович, цар XIV, 5–8, 10, 47, 53, 59–62, 66–68, 70, 72, 75, 77, 79, 81, 85, 427, 513
 Олексій Олексійович, царевич 83, 85
 Олексій, св. 66
 Омельківна-Слуцька Софія Юрївна, кн. 497
 Омелько (Олександр) Володимирович, кн. 250, 495–496
 Омельковичі (Омельковичі-Слуцькі, Слуцькі), кн. 250, 284, 290, 495–497, 523,
 Олесницький Є., вч. 443
 Олесків О., гром. діяч 171
 Олесько, м. 519
 Оліфант, м. XXI
 Олфер'єв І., окольничий 404
 Ольвія (Ольбія), м. X 340–341
 Ольга, княгиня 350, 355, 530
 Ольгерд Гедемінович, кн. 495–496
 Онон, р. 532
 Онопрієнко В.І., вч. 495
 Опара Степан, генеральний обозний 510
 Опшняя, с. 511
 Опора, р. 531
 Орда 253, 270, 282, 402, 539; див. також Кримське ханство
 Орель, р. 310
 Орлай Іван, культурний діяч 484
 Орлик П., гетьман 32, 315
 Орша, м. 475
 Осинський В., гром. діяч 465
 Османська імперія — див. Туреччина
 Остап, герой брошури 121, 125, 126, 127
 Остер, р. 254, 266
 Островська Теофіля, львів'янка 456

- Острог 214, 217–219, 223, 361, 364, 476, 479–481, 489, 512, 533–534,
 Острозька Анна-Алоїза, кн. 223, 481
 Острозька Беата (з Костельця), матір Гальшки Острозької 478
 Острозька Гальшка, кн. 214–215, 476–479
 Острозька Єлизавета-Пелагія, дочка кн. Василя Костянтина Острозького 477
 Острозька Катерина, дочка кн. Василя Костянтина Острозького 477
 Острозька Софія, кн. 481
 Острозький Адам-Костянтин, кн. 481
 Острозький Василь Костянтин (К.В., Василь, Василь Константин, Константин, Костянтин) 214–221, 223, 240, 361, 364, 476–481, 533–534
 Острозький Василь Олександрович, кн. 481
 Острозький Іаля, кн. 214, 476
 Острозький Костянтин Іванович, кн. 214, 361, 476, 533
 Острозький Олександр, кн. 215, 223, 477, 479, 481, 534
 Острозький Олександр Олександрович, кн. 481
 Острозький Януш, кн. 214–215, 305, 364, 476–477
 Острозький Януш Олександрович, кн. 481
 Острозькі, князі 214, 223, 361, 481, 523
 Острогор Миколай, військовий 386–387
 Острин Яцько (Степан-Криштоф), гетьман 253–255, 303–304, 371, 502–503
 Оуен Р., гром. дяч 132
 Охматів, с. 408, 537
 Охримович В., вч. 203, 468
 Очаків, м. 267, 365–366, 500, 519, 536
 Ошуркевич Л.О., вч. 489
- П**
- Павленко С., вч. 525
 Павлик А., гром. дяч 144, 162, 453
 Павлик М., гром. дяч XVI–XVII, 88, 92, 96, 98–99, 104–106, 114, 120–121, 131, 138–139, 143–145, 149, 153–155, 157–166, 170–189, 193–195, 197, 435–436, 438–439, 451–456, 466
 Павлик П., гром. дяч 144
 Павликівни, сестри М.Павлика 177
 Павлий П., вч. 537, 538, 539, 540
 Павло — див. Тетеря П.
 Павло архidiaкон — див. Алепський П.
 Павло, імператор 323
 Павловський В., вч. 490
 Павлик ("Павлюга"), гетьман 253–254, 303, 503
 Павлик (Буг) Павло, отаман 482, 483
 Павлоцький полк 511
 Падуя (Патавія), м. 219
 Паїсій, патріарх 392
 Палієнко М., вч. 494
 Палій Семен, полковник 310, 318, 524
 Пантюхов І., вч. 103, 468
 Париж, м. XVIII, 87–88, 97, 103, 105, 106, 167, 183, 192, 197, 202, 203, 424, 437, 438, 441, 455, 466–468, 470, 472
 Партницький О., вч. 184, 455, 459
 Паславський І., вч. 495
 Патрило І., вч. 483, 524
 Пачовський В., літератор 514
 Пашаєва Н.М., вч. 446
 Пашук А.И., вч. 525
 Переворський, м. 477
 Перекоп, місцевість 537
 Перемишська єпископія 420
 Перемишль, м. 235–236, 484–485, 531
 Перемишляни, округ 454
 Перемищина (Підгір'я) 12
 Перетц В., вч. 494
 Переяслав, м. 7–8, 10, 37–39, 46–48, 59, 69, 254, 261, 280, 282, 359, 393, 404, 425–426, 429, 431–433, 513, 533,
 Переяслав-Залеський, м. 500
 Переяславська волость 280
 Пермищина 197
 Персія 291, 358
 Петербург (Санкт-Петербург), м. XV, XVIII, 94, 100, 109, 129, 141, 192, 204, 206, 264–265, 315, 354, 418, 436–438, 440, 442, 447, 460, 467–468, 470, 472–475, 494, 517
 Петр, митрополит 245
 Петрарка Франческо, письменник 222
 Петраш О., вч. 486
 Петрик, гетьман 515
 Петро II, імператор 29
 Петро I (Петр), імператор 27, 29, 31–32, 49–50, 57, 193, 263–265, 314–315, 515–519, 525
 Петро, св. 66
 Петровський М.Н., вч. 419, 502, 512, 529
 Петро-Розумовськ, с. 186
 Пильчиков Д., гром. дяч 444
 Пилявка, р. 387
 Пилявці, м. 387–389, 393, 396, 401, 426
 Пирський М., гетьман 252, 501
 Пирятинський повіт 462
 Писарев Д., гром. дяч 166
 Пичета — див. Пичета В.
 Південна Слов'янщина 104
 Південна Україна 292; див. також Україна
 Південний Буг, р. 282, 285, 293–294, 305, 310, 524
 Південно-Східна Європа 275
 Південно-Східна Україна 271, 298; див. також Україна
 Північна Азія 341
 Північна Європа 348
 Північна Русь (Чорна Русь) 421
 Північна Україна 292; див. також Україна
 Північний Кавказ 358, 359
 Північний Китай 358
 Підволочиський район 436, 445
 Підгайці, м. 510
 Підгір'я — див. Перемищина
 Підкова І., господар 268, 486, 502
 Підляшшя (Подлясія) 12, 109, 209, 292
 Піза, м. 466
 Пінськ, м. 287, 344, 523
 Пінський повіт 416
 Пінщина 212
 Піхно Д.І., вч. 493
 Пичета (Пичета) В., вч. 431, 522–523
 Плетенецький Єлисей, архімандрит 317, 362, 364, 391, 534–535
 Плеханов Г., гром. дяч 185–187
 Плоєшти, м. 465
 Плохій С., вч. 477–478, 504, 521, 534

- Площанський В., вч. 119
 Площанські, рід 138
 Победоносцев К.П., політичний діяч 446
 Побужжя (Белзько-Холмське, "Червенські гра-
 ды") 212, 279, 285, 290, 294, 531
 Поволжя 359
 Поділ, район Києва 139, 152, 363, 464, 535
 Поділля 5, 12, 14, 209–210, 220, 261, 285,
 290–292, 294, 344, 393, 402–404, 408,
 426, 473, 480, 519; див. також Пони́ззя, По-
 низзя Галицьке
 Подільська губернія 343, 438, 473
 Подільське воєводство 19–20, 400, 507
 Подільське князівство 287
 Подкарпатська Русь — див. Закарпаття
 Подлясія — див. Підляшшя
 Подніпров'я 14–15, 21, 123, 215, 266, 272, 281–
 285, 292–294, 303–305, 310, 341, 501, 503,
 522–524
 Подобайло С., полковник 407
 Подолинська Н.Я., гром. діяч 175, 177, 183
 Подолинський Андрій, батько С.Подолинського
 101, 106, 533
 Подолинський Вадим, син С.Подолинського 106
 Подолинський С.А. (Липський, псевдонім),
 гром. діяч XVI, 86, 96–108, 110–112, 115,
 120–121, 127–129, 132–134, 139, 141–142,
 147, 150–151, 154, 166, 167, 172, 174, 176–
 177, 179–184, 198, 435, 439–440, 449, 466
 Подолинський Сергій, син С.Подолинського 106
 Подолинські, родина 176–177, 179, 182
 Подонія 358
 Подунав'я 275
 Познань, м. 87, 90
 Покровський М., вч. 17, 30, 54, 58, 429, 434
 Покуття 12, 389
 Полетика (Політика) Г., гром. діяч 51, 83, 434
 Полещук Т., вч. 457
 Полісся 211–212, 266, 281, 337, 416, 426
 Полозович Сенько, намісник 267
 Полонне, м. 384
 Полотнюк Я., вч. 539
 Полтава, м. 115, 122, 173, 254, 343–344, 436
 Полтавська губернія 396, 436, 458, 460, 462,
 471, 512
 Полтавський полк 512
 Полтавщина 109, 203, 340, 447, 458, 473
 Полуботки, рід 193
 Полуботок Леонтій, полковник 263, 514
 Полуботок П., наказний гетьман XIX, 263–
 265, 315, 323, 514–518
 Польща (Ляхія, Польська держава, Польське
 королівство, Польсько-Литовська держава,
 Корона, Корона Польська) 9, 11, 13, 15, 17,
 21–23, 26, 30, 36, 48, 55–56, 59, 62–63,
 91, 139, 151, 162, 166, 193, 209–210, 212–
 213, 215, 228, 235, 237, 253, 256–261, 268,
 284–289, 292–294, 298, 300–303, 305–
 310, 317–321, 323, 327–328, 344, 360–
 361, 368–369, 376, 382–383, 386, 392,
 393, 394, 397, 398, 403–404, 406–
 412, 415–416, 419, 426, 428, 459, 473, 478,
 504–507, 510–512, 524, 536; див. також
 Малопольща, Великопольща
 Помпеї, м. 466
 Пони́ззя 283, 285; див. також Поділля
- Пони́ззя Галицьке 292
 Попов М.С., вч. 489
 Попов О., вч. 17, 24–25, 54, 424, 427,
 Попович Олексій, герой думи 226
 Попрад, р. 339
 Порта — див. Туреччина
 Поссевін А., нунцій 250, 497
 Потапов О.А., вч. 446
 Потеліч, с. 389
 Потій Іпатій, єпископ 216, 220, 222, 479–480
 Поток, р. 339
 Потоцький Альфред, намісник 455
 Потоцький Миколай, гетьман коронний 229–
 232, 376–377, 380–382, 385, 393, 401–
 402, 408–409, 482–483, 493, 502
 Потоцький Стефан, гетьманіч 230–231, 378–
 380, 483
 Потульницький В., вч. XI, XIII, XVI
 Правобережна Україна (Правобережжя) XIX,
 118, 259–261, 309–310, 318, 322, 510–513,
 524, 526; див. також Україна
 Прага, м. XII, XIX, 86–87, 424, 436, 464, 473
 Прибылева А., вч. 189
 Пригара А., вч. 87
 Прип'ять, р. 19–20, 280, 343–344, 426
 Присецький І., гром. діяч 177, 179–180, 458
 Прицак О. (Pritsak O.), вч. 537
 Прованс 87
 Прокопій (Прокопій Кесарійський), історик 276,
 336, 350, 527
 Пронський А., кн. 520
 Прохор, архімандрит 64–65, 67
 Прудон П.Ж., гром. діяч 110, 173, 457–458
 Пруссія 323, 505, 526
 Прут, р. 292, 383
 Псел, р. 254
 Пугачов С., повстанець 198
 Пузина Д., літератор 325
 Путивлець Марко, козак 503
 Путивль, м. 511, 512
 Пуцко В.Г., вч. 488
 Пушкін О., поет 100
- Р**
- Равіта-Гавронський (Гавронський) Ф., вч. 246,
 492
 Радзивілл Богуслав, кн. 497, 505
 Радзивілл Криштоф ("Перун"), кн. 214, 476–
 477, 497
 Радзивілл Людвика-Кароліна, кн. 497
 Радзивілл Миколай ("Чорний"), кн. 476
 Радзивілл Миколай Криштоф ("Сирітка"), кн.
 476
 Радзивілл Януш, гетьман литовський 398, 401,
 504
 Радзивілл Януш, каштелян 214, 477, 497
 Радзивілли, рід 250, 477, 481
 Разін С., повстанець 198
 Раковський І., вч. 463, 471–473
 Ракоцій Дьєрдь (Ракоцій Дьєрдь II), кн. 392,
 409–410, 416, 505–506
 Ракушка-Романовський Р., полковник 512
 Раллі З.К., гром. діяч 185
 Ратно, м. 287
 Реклю Ж., географ 168
 Реммельмаєр О., жінка Ф.Вовка 471

- Репринцев В.Ф., вч. 446
 Репнін-Оболенський Б. (Репнин), кн. 75, 79
 Рибалко О., вч. XXIII, 431
 Рим, м. 87, 218–219, 341, 368, 466, 480, 536
 Римська імперія 89
 Римша А., культурний діяч 218, 479
 Ричка В., вч. 419, 420
 Рігельман О., історик 429, 498
 Рікардо Д., вч. 97–98
 Ріпка, козак 503
 Річ Посполита — див. Польща
 Ровинський Д., вч. 239, 487–488
 Рогатин, м. 389
 Рогатинський повіт 454
 Рогатинський район 445
 Родіна М., вч. 537–540
 Рожнів, с. 477
 Розен В., вч. 529
 Розенфельд І., вч. XV, 18–19, 21–22, 24–28, 30–32, 34, 45–48, 54–55, 422–423, 426–427, 429–430, 334, 525
 Розов Н.Н., вч. 488
 Розумовський Кирило, гетьман 29, 32, 57, 316, 437, 525
 Розумовські, рід 316
 Роллен Ледрю О., гром. діяч 108
 Ролле А., вч. 492
 Роман, кн. 283
 Романець О.С., вч. 492
 Романови, династія 35, 53, 431
 Романович Іван, канцелярист 518
 Романович-Славотинський О., вч. 5
 Романчук Ю., гром. діяч 194
 Роменська волость 254
 Ромодановський Г., кн. 31, 49, 261–262, 511–513
 Росія (Великоросія, Велика Росія, Російська держава, Російська імперія) VIII, IX, XV, 6–7, 9–10, 12, 18, 27, 29, 35, 52, 59, 60, 61, 62, 66, 70–71, 77, 83, 91, 94–95, 98–99, 107–110, 115, 119–121, 123, 125, 132–133, 136, 138, 139, 140, 145, 148, 150–151, 154–155, 162, 176, 178–180, 185, 191–192, 197, 198, 204, 234–236, 238, 276, 314, 318, 321, 326, 327–329, 331–332, 343–344, 371, 418, 422–424, 427, 430–431, 437, 440–441, 446, 450, 452–453, 456–460, 462–463, 466, 468, 470, 472, 474–475, 491; див. також Московська держава
 Ростиславичі, династія 338, 527
 Ростов, м. 282
 Ростово-Суздальські землі 9
 Ростовський — див. Туптало Дмитро
 Рошкевичівна М., гром. діяч 164
 Рошкевичівна О., перекладач 166
 Рубан-Кравченко В.В., вч. 490
 Руденко Н. вч. 463, 469
 Руденко С., вч. 473
 Рудинський М., вч. 473
 Рудницький С., вч. XX
 Рудченко І., гром. діяч 90, 98
 Ружинський Богдан, гетьман 268
 Румунія 106, 178–180, 185, 202, 464–466, 521
 Румянцев О., російський діяч 517–518
 Румянцев П., граф 34, 50–51, 57, 316, 322, 429
 Русина О., вч. 522
 Русов М., вч. 472
 Русь Михайло, громадський діяч 436
 Русов О., гром. діяч 88–92, 96–98, 103, 141, 436, 438
 Русова (Ліндфорс) Софія, гром. діяч 190, 436
 Русь (Велике князівство Руське, Південна Русь, Руська держава, Русь-Україна, Русь київська, Русь литовська, Russia) 10, 12, 15, 68, 71, 75, 91, 94, 154, 162, 211, 213, 256–258, 333, 338, 352–353, 357, 392, 420–421, 506–507, 529; див. також Україна
 Руське воеводство 507
 Рябков П., вч. 472
 Рязьск, м. 500
 Рязанщина 500
 Рязань, м. 52
 Рясна О.О., вч. 493–494
 Ряшів, м. 115, 134
- С
- Саадат-Гірей, хан 500
 Савич Семен, генеральний писар 518
 Савченко Ф.Я., вч. 86, 99, 438, 446, 449
 Сагайдачний (Конашевич-Сагайдачний) Петро, гетьман 228, 298, 301, 362, 363, 364, 369, 391, 534–535
 Сакович Касян, культурний діяч 535
 Саліковський О., вч. X
 Самійло — див. Богданович С.
 Самовидець, літописець 332; див., ймовірно, Ракушка-Романовський Р.
 Самойлович Євфимія, шл. 515
 Самойлович Іван, гетьман 49, 261–263, 309–310, 313, 314, 513–515
 Самойлович М., полковник 515
 Самсун, м. 366
 Санкт-Петербург — див. Петербург
 Сарай, м. 360
 Саратов, м. 436
 Сарбей В.Г., вч. 440
 Сас П.М., вч. 429
 Сахаров В., вч. 473
 Сахнович Григорій, полковник 65
 Сварник Г., вч. XXI
 Сварник І., вч. 421, 493
 Свидригайло, кн. 284, 287, 496, 523
 Святополк Володимирович, кн. 280, 338, 356–357, 527, 531
 Святослав, древлянський кн. 531
 Святослав Ігоревич, кн. 352
 Святослав Ярославич, кн. кнівський 533
 Секкі А.П., астроном 114
 Сельський Ц., студент 156, 161, 164
 Семевський М., вч. 103
 Семевський В., вч. 423, 429, 526
 Семен (Симеон) Олелькович, кн. 250, 284, 496
 Сен-Сімон Клод, утопіст 132
 Сербин Р., вч. 441
 Сербія 140, 145, 473
 Сергєєвич В., вч. 24–25, 27, 52, 424, 427
 Серєда В.В., вч. 451
 Серєда О., вч. 436, 446
 Середземне море 224, 341
 Середня Азія 532
 Сибір 122, 123, 124, 129, 149, 197, 343, 447, 449–450, 458, 460–461, 466

- Сигізмунд Август, король 520
 Сигізмунд I, король 520
 Сигізмунд III, король 298, 301, 303, 476, 501
 Сигізмунд Кейстутович, великий кн. 287
 Сигот, м. 156
 Сибі́рськ, м. 432
 Симеон, єпископ 533
 Симеон Оделькович — див. Семен Оделькович
 Синоп, м. 365
 Сирія 385
 Сисин Ф., вч. 458
 Сівер, м. 523
 Сіверщина 280, 426, 500, 522
 Сігурдсон Гаральд, принц 531
 Сікст (Sixt) IV, папа римський 15
 Сімферополь, м. 440
 Сірко Іван, кошовий отаман 202, 466
 Січ Запорізька — див. Запоріжжя
 Січинський В. (Sitschynskij V.), вч. 487, 489
 С-й — див. Вовк Ф.
 Скарга Петро, єзуїт 216, 219, 479
 Скидан Карпо, полковник 503
 Скитія 528
 Скіл (Скиль), цар скіфів 340, 528
 Сколе, м. 531
 Скоморовський І., гром. діяч 97
 Скопин, м. 500
 Скорики, с. 445
 Скоропадська Н., шл. 515
 Скоропадський Іван, гетьман 29, 31, 50, 263, 314, 316, 515–517
 Скоропадський Павло, гетьман VIII, 444
 Скоропадські, рід 444
 Слабченко М., вч. 17, 25, 48, 54, 58, 427–428, 434
 Славинський, гром. діяч 105–106, 111
 Славинський М., видавець 473
 Слобідська Україна (Слобідщина) 304, 310, 313, 326, 397, 402
 Словаччина 521
 Слуцьке князівство 250, 496
 Слуцький Іван-Семен Юрійович, кн. 497
 Слуцький Олександр Юрійович, кн. 497
 Слуцький Семєн II Юрійович, кн. 496
 Слуцький Юрій II Юрійович, кн. 250, 496–497
 Слуцький Юрій III Юрійович, кн. 496
 Слуцький Юрій Семенович, кн. 496
 Слуцькі — див. Одельковичі
 Случ, р. 282, 386
 Слюди́кова Т., вч. 441
 Смирнов В.М., вч. 441
 Смоленськ, м. 74, 79, 282
 Смоленщина 15
 Смолі В.А., вч. 447, 451, 482, 508, 537
 Смотрицький Герасим, культурний діяч 218, 220–223, 361, 479–480
 Смотрицький Мелетій (Максим), культурний діяч 218, 222, 361, 479–480
 Снежко-Блоцкий А.Ф., редактор 449
 Снігурський Іван, єпископ 485
 Снітко Т.Г., вч. 441
 Собеський Яків, шл. 501
 Собеський Ян, гетьман коронний 513
 Соболев Л., вч. 476
 Соколов Б., вч. 462
 Соколов О.Д., вч. 429
 Сокольський В., вч. XV, 25, 54–55, 58, 427–428, 434
 Соловєв А. (Soloviev A.), вч. XIV, 420
 Соловєв С., вч. 23
 Солома, козак 503
 Солтанович Стрет, шл. 520
 Сомки, рід 165
 Сомківна Ганна, шл. 228, 370, 482
 Сомко Яків, гетьман виборний 30–31
 Сопіков В., вч. 239, 487
 Сороки (Сорока), м. 386, 398–399
 Сосниця, м. 513
 Софія, м. 197, 464
 Сохань П., вч. XV, 424–427, 431, 504
 Сперанский М.М., вч. 420
 Спишський комітат 339
 Срезневський І., вч. 245, 492–493
 Ставнюк В.В., вч. 437
 Стадіон-Вартгаузен Ф.С., намісник 237, 327, 486
 Стадник М., вч. 258
 Станіславів — див. Івано-Франківськ
 Станіславщина 133, 454
 Старе Село, с. 477
 Старець, урочище 253, 502
 Старий Бихів, м. 508
 Старицька-Черняхівська Л., літератор 262, 514
 Старков В., вч. 463, 474
 Старовольський Ш., хроніст 498
 Стародубське князівство 287
 Стародубський полк 262, 513
 Стародубщина 14
 Старокостянтинів, м. 387
 Старосольський В., вч. 435
 Стасюлевич М.М., вч. 438
 Стеблів, с. 231, 381
 Стеблій Ф., вч. 486, 523
 Стебницький П., вч. 423, 462, 475
 Стельмах М., вч. 537–540
 Степанков В.С., вч. 426, 482–483, 508, 537
 Степняк (Кравчинский) С., гром. діяч 185, 187
 Степовик Д. (Stepowuk D.), вч. 487, 489
 Стефан (Stephanus), угорський король 338
 Стефанович Я., гром. діяч 172, 185–187, 452, 457
 Стокгольм, м. 505
 Століпін П., російський міністр 331
 Сторожев В.Н., вч. 429
 Стороженко А., вч. 273
 Стороженко І.С., вч. 537
 Стрий, м. 442
 Стрийковський Мацей, історик 497, 499
 Стрятин, м. 489
 Студинський К., вч. 441, 443, 451, 463, 469–470, 472
 Субота, посол 519
 Суботів, хутір 227, 244, 368, 374, 403, 416–417, 482, 492, 537, 540
 Субудай, воєвода 358, 359, 532
 Судак, м. 440
 Суздаль, м. 282
 Сула, р. 253–254, 371, 503
 Сулима М., полковник 303, 525
 Сумський полк 515
 Сумцов М., вч. 463
 Суханов М., гром. діяч 197
 Сухий О., вч. 446, 526

Сухомлин В., гром. діяч 450
 Сучава, м. 399, 403
 Сушкевич К., гром. діяч 97, 116, 134, 444
 Східна Волинь 294; див. також Волинь
 Східна Галичина 163, 210; див. також Галичина
 Східна Європа (Восточная Европа) 176, 279, 452, 459
 Східна Україна 236, 256–257, 266, 268, 273, 282–284, 293–294, 299–300, 310, 317–321, 324, 329, 360, 506, 522; див. також Україна
 Східно-Полуднева Україна 211
 США XVIII

Т

Таврійська губернія 440
 Таврія (Таврида) 95, 97, 343
 Таганрог, м. 343
 Тарова-Яковлева Т., вч. 504, 506, 507, 525
 Талалаївський р-н 457
 Танський Антон, полковник 517
 Тянячків Д., гром. діяч 157, 454–455
 Таран О.Г., вч. 463
 Тарас — див. Шевченко
 Тарасевич Леонтій, гравер 241, 489
 Тарновська Софія, шл. 214, 477
 Тарновський Ян Амор, шл. 477
 Тарновський Ян Криштоф, шл. 477
 Тарновські, рід 477
 Тарнув, м. 477
 Тарнув, округ 445
 Тбілісі, м. 459
 Твер, м. 52
 Теличенко І.В., вч. 434
 Тельвак Вікторія, вч. XI
 Тельвак Віталій, вч. XI, XII, XXIV, 491
 Темуджін — див. Чингізхан
 Теодосій, св. 68
 Теофан, патріарх 364
 Теплоухов С., вч. 473
 Тербовля, м. 389
 Тербовлянський повіт 443
 Терлецький Кирило, єпископ 479
 Терлецький О., гром. діяч 13, 89, 104, 113–115, 120, 127–129, 133–134, 138–139, 141–142, 146–148, 150, 154–157, 160–165, 169, 194, 440, 444, 447, 451, 453
 Тернопільська область 436, 445
 Тернопільщина 448
 Тершаковець М., вч. 485
 Тесленко І., вч. 477
 Тетерев, р. 282
 Тетеря (Павло, Тетерецько), гетьман 8, 37–38, 42–43, 59, 65, 71, 76, 80–81, 83–85, 309, 404–405, 415, 504, 506–507, 510, 524
 Тимашев О.Є., вч. 446
 Тимошенко Л., вч. 483, 523
 Тиса, р. 338
 Тіра, м. 340
 Товмач, м. 389
 Толстой Д., вч. 446, 472
 Толстой П., полковник 263, 516
 Томаківка (Бучий, Буцько, Буцький, Бучки, Городище, Дніпровський), острів 245–247, 492
 Томашівський С., вч. 472

Топінар П., вч. 467
 Торунь, м. 519
 Трансільванія 256, 306–307, 505
 Трапезунт, м. 225, 365–366
 Трахтемирів, м. 269
 Трегуб М.М., вч. 448
 Трентон, м. XVIII, XXI
 Трепов Ф., градоначальник 173, 178
 Трофимук М., вч. XXIII
 Трошко Л.Ж., політик 110
 Трощинський Д., культурний діяч 325
 Трубцької О., кн. 40, 45, 72, 83, 85, 429, 432–433
 Тугай-бей, мурза 230, 232, 379, 381, 390, 483, 537
 Туган-Барановський М., вч. 474
 Тулі, син Чингізхана 533
 Тульча, м. 465
 Туптало (Ростовський) Дмитро, св. 240, 489
 Тур Никифор, ігумен 362
 Тургенев І., письменник 137, 167
 Туреччина (Османська імперія, Порта, Турція) 19, 22–23, 25, 30, 48, 53, 56, 58, 155, 259–261, 301–303, 305, 310, 315, 344, 392, 410, 412, 428, 435, 510–511, 513, 519
 Туркестан (Ховарезм) 341, 343, 358–359
 Турово-Пинські землі 9
 Тучапський Макарій, єпископ 523
 Тюбінген, м. 448
 Тясмин, р. 227, 368

У

Уваров О., граф 437
 Уваров С., граф 437, 491
 Угорська Русь (Угорська Україна) 113, 134, 152, 233, 292, 328, 484; див. також Закарпаття
 Угорщина (Венгрія) XVІІІ, 109, 142, 152, 158, 237, 285, 287, 320–321, 338, 341, 343, 359–360, 412, 415–416, 472–474, 484, 486
 Угочський комітат 339
 Ужанський комітат 339
 Ужгород (Унгар), м. XXII, 156
 Україна (Вкраїна, Українська держава, Гетьманщина) V–VI, X–XIII, XVI–XVII, XIX, 3, 6–8, 10–11, 13–15, 17–19, 21–22, 24–26, 28, 30, 32–33, 35–39, 40–48, 50–59, 77–79, 87, 90–94, 96, 98, 109, 112, 115, 117–118, 120–127, 130–132, 136, 138–140, 144, 147, 149, 151–153, 157–158, 159, 161, 167–168, 172–174, 177, 179, 181, 185, 190, 201–203, 205, 209, 213, 217, 219, 223, 227–229, 231, 235–236, 239, 241–242, 248, 250–251, 256–257, 260, 262, 264, 266, 271, 273–274, 279, 282, 284, 291, 298, 300–301, 302, 304, 306–308, 310–314, 315–317, 322, 329–331, 333, 340, 343, 345, 352, 354–356, 358–362, 364, 366, 368–369, 371–372, 376–378, 381, 383–386, 390–392, 395–397, 402, 406–408, 410–412, 415–416, 418, 420, 422–424, 426–427, 430–434, 438, 440–441, 446, 449–450, 454, 463–464, 470, 475, 487, 489, 499, 504, 506, 510–513, 516, 521, 523, 524–525, 533, 535, 538–539
 Україна Австрійська — див. Галичина
 Українка Леся, літератор 447, 452, 461, 514

Ульяновський В., вч. XI, XII, 418, 533
 Умань, м. 429, 433, 511
 Унгвар — див. Ужгород
 Усенко П.Г., вч. 447

Ф

Федір (Федюшко), кн. 284
 Федор "спудей", студент 219
 Федоров (Федорів, Федорович) Іван, друкар
 221, 239–240, 292, 361, 479–480, 486–
 489
 Федорович Семен, думний дяк 38
 Федорук О., вч. 448
 Федорук Я., вч. XV, 422–423, 426, 432, 504
 Федченко П.М., вч. 451
 Федькович О., літератор 92
 Фелонюк А. (А.Ф.), вч. XVI, XXIII–XXIV,
 427, 468, 476, 481–483, 497, 499–500,
 502, 508, 514, 519, 527–528, 530–535
 Філімонович Максим (Мфодій), протопоп 12,
 15, 420–421
 Филип, св. 66
 Філарет Никитич, патріарх 75, 79
 Філіпова Ю., вч. XVIII, 467–469, 471
 Філоненко, полковник 502
 Філялет — див. Броневський Мартин
 Фінляндія 55, 428
 Фірлеїв, м. 445
 Фірлей, воєвода 394
 Флоренція, м. 87–88, 97, 112, 436, 442, 466
 Флоря Б.Н., вч. 446
 Фойницький І.Я., правник 178
 Фокшій Дмитро, гром. діяч 178
 Фоменко В.М., вч. 489
 Франко І., гром. діяч XVI, 88, 97, 111, 113–
 114, 120, 127–128, 131, 137, 138, 142–146,
 148, 153–166, 169, 170–171, 184, 187, 193–
 195, 439–440, 443–444, 447–448, 451,
 456, 458, 461–462, 469, 472, 484, 536, 539
 Франко О., вч. XVII, 462–476
 Франція 87, 110, 173, 179–180, 462
 Фрис В., вч. 488
 Фрідріх-Вільгельм, курфюрст 505, 512
 Фурман, вчитель 100

Х

Халебський П. — див. Алепський П.
 Хапенко Б., вч. 468
 Ханенко Микола, канцелярист 518
 Ханенко Михайло, гетьман 261, 512
 Харків, м. 343–344, 494
 Харківська губернія 304, 397, 436
 Харківщина 109, 340, 344
 Хвойка В., вч. 470–471
 Херсон, м. 122, 343, 530–531
 Херсонська губернія 436
 Херсонщина 227, 368, 457, 537
 Хижняк З.І., вч. 535
 Хмельницький Б. (Chmielnicki), гетьман XVI,
 XVIII, XXI, 5, 8, 15, 19–23, 28–29, 35,
 38–39, 42–45, 47–51, 57, 59–60, 62–67,
 69–72, 75–77, 79–85, 89, 95, 100, 165,
 227–232, 244–247, 254–255, 257, 259,
 264, 273, 300–301, 305–307, 311, 313, 318,
 322, 367–370, 372, 374–401, 403–406,
 408–417, 421–422, 426–427, 431–434,

482, 492–493, 504–507, 524–525, 536–
 540

Хмельницький Михайло, підстароста 227, 368–
 369, 482, 537
 Хмельницький Остап, гетьманіч 482
 Хмельницький Тиміш, гетьманіч 245, 398–399,
 402–403, 414, 482
 Хмельницький Юрій, гетьман 37–38, 41, 43, 45,
 259, 308, 413–415, 432–433, 482, 504, 507,
 509–510, 540
 Хмельницькі, рід 227, 368, 537
 Хмільник, м. 519
 Ходянич П.М., вч. XXII
 Ходкевич Г., кн. 487
 Хозарська орда 275
 Холам, м. 282, 344, 393, 426
 Холмщина 109, 343, 390, 400
 Хоменко В.І., вч. 539
 Хотин, м. 228, 261, 298, 369, 384, 398, 501, 513
 Христіна, королева 504
 Христюк П., вч. 435

Ц

Цаголов Н.А., вч. 440
 Цайсберг Г., історик 113
 Царгород (Константинополь), м. 68, 224–225,
 228, 352, 365–366, 369, 530, 536
 Царицині (Воагоград, Царев), м. 360, 533
 Цегельський Ю., гром. діяч 447
 Цезар Юлій, імператор 350
 Целсевич О., вч. 262
 Целевич Ю., гром. діяч 444, 495
 Центральна Україна 293–294, 303; див. також
 Україна
 Цертелєв Н., вч. 537–538, 540–541
 Цецора, місцевість 482
 Ципкіна Н., вч. XIX, 491
 Циріх — див. Цюрих
 Цікалі-баша, адмірал 366, 536
 Цицерон Марк Туллій, філософ 528
 Цюрих (Циріх, Цюріх), м. 88, 97, 102–103,
 107–109, 112, 147, 186, 190, 436, 441–442

Ч

Чаадаєв П., філософ 146
 Чаграк Н.І., вч. XXII
 Чаплинський Д., підстароста 374, 413
 Чарнецький Стефан, воєвода 417
 Чарниш Іван, генеральний суддя 518
 Чауський полк 14
 Челебі Наїм, історик 481
 Червенський Б., гром. діяч 455
 Червенські гради — див. Побужжя
 Чередниченко Д., вч. 494
 Черепанин М., вч. 538
 Черепанин О. ("Сашечка"), гром. діяч 149, 153
 Черкаси, м. 15, 229, 231, 251, 266, 344, 366,
 378, 381, 500, 513, 520, 538
 Черкаська область 440
 Черкаське староство 371, 499–500
 Черкаський полк 124, 513
 Черкашенин — див. Гуня Д.
 Черкезов В., гром. діяч 184, 186–188, 458–459
 Чермак В., вч. 492
 Чернишевський М., гром. діяч 112, 167
 Чернишов Іван, гром. діяч 106

Чернишов Микола, гром. діяч 106
 Чернівці, м. 343
 Чернігів, м. 12, 37, 77, 280, 283, 344, 359, 429, 433, 474, 512, 515, 533
 Чернігівська губернія 396, 436, 438, 457
 Чернігівська земля 279, 283, 292
 Чернігівське воеводство 258, 292, 306, 396
 Чернігівське (Новгород-Сіверське) князівство 287
 Чернігівський полк 515
 Чернігівщина 103, 109, 197, 205, 285, 433, 463, 470, 473, 512
 Чернобасв А.А., вч. 429
 Чернотичі, с. 513
 Чертков М., генерал-губернатор 181–182
 Чехія 109, 383, 473, 521
 Чигирин (Чигрин), м. 40, 72, 227, 231, 368, 380, 391, 417, 506, 509, 511–513, 537
 Чигиринське староство 78, 81–82, 84–85, 368, 371
 Чигиринський повіт 452
 Чигиринський полк 124
 Чигиринщина 227, 368, 537
 Чикаленко Є., гром. діяч 460
 Чикаленко Л., вч. 462, 473, 475
 Чингізахан (Темуджін), хан 358–359, 532–533
 Чорна Русь 421; див. також Білорусія
 Чорне море 224, 343, 365, 481
 Чорний Грицько, гетьман 252
 Черновол І., вч. 457, 461, 462
 Черногора (Чорногорія) 104
 Чорномор'я 52, 274, 291, 341, 359
 Чорториськ, м. 287
 Чубинський П., вч. 98, 138, 438, 446, 464, 494, 536
 Чугуєв, м. 255
 Чуднів, м. 308
 Чудновський С., гром. діяч 442
 Чухліб Т., вч. XV, 431, 504, 508, 510–513

Ш

Шагін-Гірей, хан 22, 252, 501–502
 Шайноха Кароль, вч. 244, 492
 Шалапина Н., вч. 487
 Шалаанда Л.В., вч. 425
 Шандра В.С., вч. 437
 Шаповал М., гром. діяч 86
 Шаринський комітат 339
 Шаров І., вч. 490
 Шатріан Александр, письменник 146, 165
 Шафранов П., вч. 45
 Шах Яків, гетьман 268
 Шахматов О., вч. 419, 473–474
 Шацька А., вч. 448
 Шашкевич Маркіян, гром. діяч 236–237, 327, 486
 Швейцарія 98, 103–104, 149–150, 163, 176, 184, 424, 440, 442, 450, 453
 Швеція 42, 44, 256, 261, 306–307, 314, 392, 407, 409–412, 415–416, 504–505, 525
 Шевельов Г., вч. 494
 Шевченко Т., поет 3, 111, 119, 129, 132, 136, 138, 147, 167–168, 175, 191, 202–203, 248, 273, 325–326, 329, 345, 418, 447, 455, 464, 536, 540
 Шевчук В., вч. 493, 503, 525

Шевчук Г., вч. 494
 Шел Г., вч. 166
 Шельпаки, с. 445
 Шембек Я., комісар 231, 380, 493
 Шендрик І., вч. X
 Шеремета О.М., вч. 469
 Шереметьєв В., воевода 45
 Шерер Жан-Бенуа, історик 518
 Шетконунг Олаф, шведський король 531
 Шеффле (Schäffle) Альберт, економіст 135, 448
 Шильтбергер Йоганн, рицар 421
 Шкраб'юк П.В., вч. 439
 Шлеск (Сілезія) 360
 Шпигодцький О., вч. 493
 Шпойнарівський (Шпойнарівський) С., вч. XX, XXI, 528, 531
 Шполянський район 440
 Шрамченко О., вч. 419
 Штірія 242, 490
 Штраус (Strauss) Давид, вч. 114
 Штуттгарт, м. 448
 Шувалов П.П., гром. діяч 189
 Шульга М.О., вч. 451
 Шульгін В.Я., вч., гром. діяч 139, 437, 449, 493
 Шульгін Яків, вч., гром. діяч 139, 141, 146–147, 167–168, 265, 514
 Шульгін В.В., гром. діяч 493
 Шульгін О., вч. 473
 Шуст Р., вч. 486, 502

Щ

Щеголев П., вч. 457
 Щербак В., вч. 429, 501–502, 520, 521
 Щербаківський Вадим, вч. X
 Щербань Т.О., вч. 495
 Щербина В.І., вч. 419
 Щурат В., вч. 486

Э

Энгельгарт А.Н., вч. 103

Ю

Юго-Западный край — див. Малоросія
 Юдендорф, місцевість 242, 490
 Юзефович М.В., вч., гром. діяч 100, 119, 138, 446
 Юрій Болеслав, кн. 9, 284, 420
 Юрій Львович, кн. 522
 Юрій Ярополкович, кн. 533
 Юркевич В., вч. 431

Я

Яблонівський А. (Jablonowski A.), вч. 273, 333
 Яворницький Д. (Еварницький Д.), вч. 246, 493
 Ягер — див. Егер
 Язловецький Юрій, гетьман коронний 520
 Якимович Б.З., вч. 444
 Яковенко Н., вч. 477–479, 496, 498, 500, 520
 Яковлів А., вч. 431
 Якубський Б., вч. 461
 Якут ар-Руш, географ 527
 Якутія 457
 Ялта, м. 98, 440
 Ян з Дуклі, св. 390, 539
 Ян Казимир, король 63–64, 75, 79, 305, 389–390, 411

- Янів, м. 389
 Янушкевич Іван, писар 518
 Яременко В., вч. 525
 Ярополк, кн. 530–531
 Ярополче, маєток 262, 514
 Ярослав — див. Мудрий Ярослав
 Ярославичі, рід 279
 Ярославка ("Сучок"), маєток 100, 440
 Ярославль, м. 428
 Ясси, м. 399, 403
 Ястрембський С.В., гром. діяч 149
 Яструбов В., вч. 468
 Ясь О., вч. XV–XVI, 422–423, 432, 434, 492
 Яценко А., вч. XIV, 422, 424
- Basarab J. 432
 Berlin — див. Берлін
 Biermer, вч. 104
 Borek P., вч. 504
 Boysak B., вч. 484
- Chmielnicki — див. Хмельницький Б.
 Chynczewska-Hennel T., вч. 533
 Cloetta, вч. 103
- Dąbrowski J.S., вч. 504, 505, 506
 Debreczeny P., вч. 446
 Dindorfius Ludovicus, вч. 529
 Doroshenko D. — див. Дорошенко Д.
- Eberth, вч. 104
- Frey H. 103
- Galicia — див. Галичина
 Geneve — див. Женева
 Goll, вч. 104
- Heinricus — див. Генріх
 Hermann, вч. 103
 Hermann, вч. 104
 Himka J.-P., вч. 435, 446, 453
 Hornowa E., вч. 435, 456
 Huguenin, вч. 104
- Ischl, місцевість 198
- Jablonowski A. — див. Яблоновський А.
- Kempa T. — див. Кемпа Т.
 Kohut Z. — див. Когут З.
 Korzon T., вч. 262
 Kowalska M., вч. 539
 Kubala L., вч. 334, 539
- Lacko M., вч. 484
 Ladimiria 420
 Lewicki K., вч. 479
 Limanowski B. — див. Лімановський Б.
 Lipiński W., вч. 334, 483
 Locher-Balber, вч. 103
- Łatyzzonek O., вч. 421
- Magocsi P.R. — див. Магочій П.
 Majewski W., вч. 482, 483
 Meyer H., вч. 103, 104
 Michaiko, псевдонім — див. Кобилянський Е.
 Mortillet — див. Мортільє Г.
- Najdus W., вч. 435, 453, 456
 Nolde Boris E. — див. Нольде Б.
- Perdenia J., вч. 508
 Pertz G.H., вч. 527
 Poppe A., вч. 522
 Pritask O. — див. Прицак О.
 Pułaski K., вч. 497
- Rose, вч. 104
 Russia Mynog — див. Малоросія 9, 420
 Russia — див. Русь
 Rychlikowa I., вч. 484
- Schwalbe, вч. 104
 Sękowski Józef Julian, вч. 482
 Sitschynskij V. — див. Січинський В.
 Soloviev A. — див. Соловьев А.
 Stephanus — див. Стефан, угорський король
 Stepowyk D. — див. Степовик Д.
 Struminski B., вч. 522
- Śliwa M., вч. 456
- Tokarz W., вч. 484
- Uruski S., вч. 483
- Volkov Th. — див. Вовк Ф.
- Weissen Reissen — див. Білорусія
 Wendland A.V., вч. 446
 Wschodnia Galicya — див. Галичина
 Wychowski — див. Виговський І.
- Zagyrska S., вч. 477
 Zielińska T., вч. 477, 497
- Żelewski R., вч. 478

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

бібл. — біблійний
 вч. — вчений
 гром. — громадський
 див. — дивись
 кн. — князь

м. — місто
 р. — річка
 с. — село
 св. — святий
 шл. — шляхтич

ЗМІСТ

	с. тексту	с. ком.
<i>М.КАПРАЛЬ, А.ФЕЛОНЮК.</i> “Коли гармати говорили, муза Кліо не мовчала”: Наукова та науково-популярна спадщина М.Грушевського (1917–1923)	V	
Розділ I. НАУКОВІ РОЗВІДКИ ТА ПУБЛІКАЦІЇ	1	418
Від редакції [часопису “Україна”, 1917, кн. 1–2]	3	418
Велика, Мала і Біла Русь	5	419
Сполучення України з Московщиною в новішій літературі. Критичні замітки	17	422
Переяславська умова України з Москвою 1654 року. Статті й тексти	35	430
З починів українського соціалістичного руху. Начерки і фрагменти	86	435
Розділ II. НЕКРОЛОГИ	199	462
Пам’яті Федора Вовка. † 29 червня 1918 р.	201	462
Розділ III. НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІ ПРАЦІ	207	476
Занепад українського життя в XV і XVI в.	209	476
Острозька академія	214	476
Як козаки лагодяться в морський похід	224	481
Молоді літа Хмельницького	227	482
Перемога Хмельницького коло Жовтих Вод і Корсуня	229	482
Початки відродження в Західній Україні	233	483
Галицьке відродження і 1848 р.	236	485
Українські стародруки	239	486
Додаток I: НАУКОВІ РОЗВІДКИ ТА ЕНЦИКЛОПЕДИЧНІ ГАСЛА (1912–1916)	243	491
Одна з легенд Хмельниччини. Хмельницький і линчаївці	244	491
Від редакції [часопису “Україна”, 1914, кн. 1]	248	493
Омельковичі	250	495
Дашкович Остафій	251	497
Дорошенко Михайло	252	500
Гуня Дмитро	253	502
Острянин Яцько	254	503
Гадяцька унія	256	503
Дорошенко Петро	259	508
Полуботок Павло	263	514
Козацтво на Україні	266	519
Україна. Історія	274	521

Додаток II: НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІ НАРИСИ (1908–1923)	335	527
Вѣра и релігійнѣ обряды наших предкѣв	336	527
Пѣдкарпатска Русь в давнинѣ	338	527
Грецькі колонії на Україні	340	528
Про наш край і народ	343	528
Найдавнїша культура українсько-руських племен	346	528
“Ясне сонечко”	352	530
Володимир і Ярослав. Християнство на Україні	354	531
Ярослав Мудрий	357	532
Татарський погром України	358	532
Острог — осередок освіти на Україні	361	533
Київ — осередок культурного життя на Україні в XVII вїдї	362	534
Морські походи козаків	365	535
Про батька козацького Богдана Хмельницького	367	536
КОМЕНТАРІ	418	
СПИСОК ЦИТОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	542	
ПОКАЖЧИК	547	

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Грушевський Михайло Сергійович

Твори: У 50 томах

Том 9

Серія “Історичні студії та розвідки (1917–1923)”

Редактор *Л.Веремієнко*
Художнє оформлення *С.Іванов*
Технічний редактор *І.Сімонова*
Коректори *Б.Павлів, О.Тростянчин*

Формат 70x100^{1/16}. Папір офс. Гарн. Academy. Офс. друк. Умовн. друк. арк. 48,1.
Обл.-вид. арк. 42,0. Наклад 5000 прим.
Вид. № 34. Зам. 274-9.

Державне підприємство “Всеукраїнське спеціалізоване видавництво “Світ”
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 2980 від 19.09.2007 р.

79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
www.dsv-svit.lviv.ua; e-mail: office@dsv-svit.lviv.ua

Друк на ВАТ “Львівська книжкова фабрика “Атлас”
75005 м. Львів, вул. Зелена, 20

Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 1110 від 02.11.2002 р.

Грушевський М.С.

Г 91 Твори: У 50 т. /Редкол.: П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.;
Голов. ред. П.Сохань. — Львів: Світ, 2002 —
Т. 9: Серія “Історичні студії та розвідки (1917–1923)”. — 2009. —
592 с.

ISBN 978-966-603-223-5; 978-966-603-628-8 (т. 9).

Дев’ятий том зібрання праць М.Грушевського продовжує серію “Історичні студії та розвідки” й охоплює період 1917–1923 рр., а також містить додатки за роки 1908–1916. У томі вміщені історичні статті, огляди, науково-популярні праці вченого.

Видання розраховане для істориків, етнографів, філологів та всіх, хто цікавиться історією України.

ББК 63.3 (4 УКР)

ISBN 978-966-603-223-5

ISBN 978-966-603-628-8 (т. 9)